ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
VERICA TRSTENJAK
της 27ης Ιανουαρίου 2009 [1]

Περιεχόμενα

I — Εισαγωγή . . . . . I - 3332

II — Νομικό πλαίσιο . . . . . I - 3333

A — Κανονισμός 44/2001 . . . . . I - 3333

B — Σύμβαση των Βρυξελλών . . . . . I - 3335

III — Πραγματικά περιστατικά, κύρια δίκη και προδικαστικά ερωτήματα . . . . . I - 3335

IV — Ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία . . . . . I - 3339

V — Επιχειρήματα των διαδίκων . . . . . I - 3339

A — Πρώτο προδικαστικό ερώτημα . . . . . I - 3339

B — Δεύτερο προδικαστικό ερώτημα . . . . . I - 3342

Γ — Τρίτο προδικαστικό ερώτημα . . . . . I - 3343

VI — Εκτίμηση της γενικής εισαγγελέα . . . . . I - 3345

A — Εισαγωγή . . . . . I - 3345

B — Πρώτο προδικαστικό ερώτημα . . . . . I - 3346

1. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως . . . . . I - 3346

2. Ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 . . . . . I - 3349

α) Γενικός ορισμός της έννοιας της υπηρεσίας κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 . . . . . I - 3351

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η σλοβενική.

β) Εν μέρει αναλογία προς τον ορισμό των υπηρεσιών κατά το πρωτογενές δίκαιο . . . . . I - 3352

γ) Σπουδαιότητα της ομοιόμορφης ερμηνείας του κανονισμού 44/2001 και του κανονισμού Ρώμη Ι . . . . . I - 3355

δ) Έλλειψη αναλογίας προς τον ορισμό των υπηρεσιών κατά τις κοινοτικές διατάξεις περί ΦΠΑ . . . . . I - 3357

ε) Η άποψη της νομικής θεωρίας . . . . . I - 3358

3. Πρόταση . . . . . I - 3358

Γ — Δεύτερο προδικαστικό ερώτημα . . . . . I - 3359

Δ — Τρίτο προδικαστικό ερώτημα . . . . . I - 3359

1. Η τροποποίηση των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών εκ συμβάσεως: από τη Σύμβαση των Βρυξελλών στον κανονισμό 44/2001 . . . I - 3360

α) Ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών . . . . I - 3360

β) Λόγοι που επέβαλαν την τροποποίηση του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών . . . . . I - 3361

γ) Απάντηση στην κριτική: το άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 I - 3362

2. Ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχεία α΄ και γ΄, του κανονισμού 44/2001 I - 3362

3. Σημασία της αποφάσεως Besix όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση . . . . I - 3367

4. Πρόταση . . . . . I - 3367

VII — Πρόταση . . . . . I - 3368

I — Εισαγωγή

1. Ελάχιστες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου αποτέλεσαν, κατά τη διαδικασία θεσπίσεώς τους, αντικείμενο τόσο επίπονων και με απρόβλεπτη έκβαση διαπραγματεύσεων και προκάλεσαν τόσες αντιδράσεις εκ μέρους της νομικής θεωρίας όσο το άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (κανονισμού γνωστού ως Βρυξέλλες Ι, στο εξής: κανονισμός 44/2001) [2], άρθρο βάσει του οποίου καθορίζεται το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία επί διαφορών εκ συμβάσεως. Το άρθρο αυτό αντικατέστησε, όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών της Κοινότητας, το άρθρο 5, σημείο 1, της συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις [3] (στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών), συνεπώς το Δικαστήριο, κατά την ερμηνεία του άρθρου αυτού, πρέπει κατά μείζονα λόγο να λάβει υπόψη του τη βούληση του κοινοτικού νομοθέτη. Παράλληλα, όμως, πρέπει να συνεχίσει το έργο από το σημείο που σταμάτησε ο νομοθέτης και να αναλάβει τη δύσκολη αποστολή που συνίσταται στο να ορισθούν επακριβώς οι έννοιες του άρθρου αυτού και στο να καθορισθούν τα δικαστήρια που έχουν διεθνή δικαιοδοσία για να κρίνουν διαφορές εξ αυτών των ιδιαίτερων ειδών συμβάσεων.

2. Με την υπό κρίση υπόθεση τίθεται το ζήτημα αν, προκειμένου να καθορισθεί το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία, η σύμβαση με την οποία ο δικαιούχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας παραχωρεί στον αντισυμβαλλόμενό του την άδεια εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος αυτού (σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως [4]) και η οποία συνάφθηκε από δύο συμβαλλόμενα μέρη που προέρχονται από διαφορετικά κράτη μέλη μπορεί να χαρακτηρισθεί ως σύμβαση με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001. Παράλληλα, η υπό κρίση υπόθεση αφορά το ζήτημα αν, όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001, πρέπει να διασφαλισθεί η συνέχεια ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

3. Τα προδικαστικά ερωτήματα υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, των δύο αναιρεσειόντων, δηλαδή του ιδρύματος Falco Privatstiftung και του Thomas Rabitsch, και, αφετέρου, της αναιρεσίβλητης, Gisela Weller-Lindhorst, η οποία προκλήθηκε για τον λόγο ότι η τελευταία δεν κατέβαλε στους αναιρεσείοντες την αμοιβή για τα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως που τους όφειλε βάσει συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, με την οποία παραχωρήθηκε στην αναιρεσίβλητη άδεια εμπορικής εκμεταλλεύσεως μαγνητοσκοπημένων εγγραφών εικόνας συναυλίας, της οποίας οι δύο αναιρεσείοντες κατείχαν τα δικαιώματα δημιουργού.

2 — ΕΕ L 12, σ. 1.

3 — Σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24), με τη σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 για την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1), με τη σύμβαση της 26ης Μαΐου 1989 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1989, L 285, σ. 1) και με τη σύμβαση της 29ης Νοεμβρίου 1996 για την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας (ΕΕ 1997, C 15, σ. 1).

4 — Το αιτούν δικαστήριο χρησιμοποιεί για την επίμαχη σύμβαση τον όρο «σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως», ως εκ τούτου θα χρησιμοποιήσω τον ίδιο όρο στις παρούσες προτάσεις, μολονότι σε ορισμένα κράτη μέλη η έννοια του όρου «σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως» έχει πιο περιορισμένο σημασιολογικό περιεχόμενο, όπως θα εξηγήσω στο σημείο 49 των προτάσεων αυτών.

II — Νομικό πλαίσιο

Α — *Κανονισμός 44/2001*

4. Η δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001 έχει ως εξής:

«Ορισμένες διαφορές μεταξύ των εθνικών κανόνων για τη δικαιοδοσία και την αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων δυσχεραίνουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Είναι ουσιώδης η θέσπιση διατάξεων σχετικά με την ενοποίηση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, καθώς και σχετικά με την απλούστευση των διατυπώσεων για την ταχεία και απλή αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων κρατών μελών που δεσμεύονται από τον [...] κανονισμό».

5. Η δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001 έχει ως εξής:

«Η δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου πρέπει να συμπληρωθεί από εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για τη διευκόλυνση του έργου της δικαιοσύνης».

6. Η δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001 έχει ως εξής:

«Πρέπει να διασφαλισθεί η συνέχεια μεταξύ της σύμβασης των Βρυξελλών και του [...] κανονισμού και γι' αυτό τον σκοπό πρέπει να προβλεφθούν μεταβατικές διατάξεις. Η ίδια ανάγκη συνέχειας ισχύει και όσον αφορά την ερμηνεία των διατάξεων της σύμβασης των Βρυξελλών από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, και το πρωτόκολλο του 1971 πρέπει επίσης να εξακολουθήσει να εφαρμόζεται στις διαδικασίες που εκκρεμούν ακόμη κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού».

7. Ο κανονισμός 44/2001 περιλαμβάνει διατάξεις περί της διεθνούς δικαιοδοσίας, οι οποίες περιέχονται στο κεφάλαιο ΙΙ που φέρει τον τίτλο «Διεθνής δικαιοδοσία».

8. Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001, το οποίο περιλαμβάνεται στο τμήμα 1 («Γενικές διατάξεις») του κεφαλαίου περί διεθνούς δικαιοδοσίας, ορίζει ότι:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του [...] κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους».

9. Στο ίδιο τμήμα του κανονισμού 44/2001, το άρθρο 3, παράγραφος 1, ορίζει τα εξής:

«Τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του παρόντος κεφαλαίου».

10. Το άρθρο 5, το οποίο περιλαμβάνεται στο τμήμα 2 («Ειδικές δικαιοδοσίες») του κεφαλαίου περί διεθνούς δικαιοδοσίας, ορίζει τα εξής:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:

1. α) ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή [επίδικη παροχή]

β) για τους σκοπούς της εφαρμογής της παρούσας διάταξης και εφόσον δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά, ο τόπος εκπλήρωσης της επίδικης παροχής είναι:

— εφόσον πρόκειται για πώληση εμπορευμάτων ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παράδοση των εμπορευμάτων,

— εφόσον πρόκειται για παροχή υπηρεσιών ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παροχή των υπηρεσιών

γ) το στοιχείο α΄ εφαρμόζεται, εφόσον δεν εφαρμόζεται το στοιχείο β΄;

[…]

3. ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός

[…]».

Β — *Σύμβαση των Βρυξελλών*

11. Το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών όριζε τα εξής:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους μπορεί να εναχθεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος:

1. ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή [επίδικη παροχή] […]».

ΙΙΙ — Πραγματικά περιστατικά, κύρια δίκη και προδικαστικά ερωτήματα

12. Από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι ο πρώτος εκ των αναιρεσειόντων της κύριας δίκης, το Falco Privatstiftung, είναι ίδρυμα που εδρεύει στη Βιέννη (Αυστρία) και το οποίο διαχειρίζεται τα δικαιώματα δημιουργού του Falco, Αυστριακού τραγουδιστή ο οποίος έχει αποβιώσει. Ο Thomas Rabitsch, δεύτερος εκ των αναιρεσειόντων της κύριας δίκης, είναι κάτοικος Βιέννης και υπήρξε μέλος του μουσικού συγκροτήματος του εν λόγω τραγουδιστή. Η Gisela Weller-Lindhorst, αναιρεσίβλητη της κύριας δίκης, είναι κάτοικος Μονάχου (Γερμανία) και διέθεσε στο εμπόριο τις μαγνητοσκοπημένες εγγραφές εικόνας (DVD) και την ηχογράφηση (CD) συναυλίας που έδωσε το 1993 ο τραγουδιστής με το μουσικό συγκρότημά του. Όσον αφορά τις μαγνητοσκοπημένες εγγραφές εικόνας, η αναιρεσίβλητη της κύριας δίκης σύναψε με τους δύο αναιρεσείοντες σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, βάσει της οποίας απέκτησε το δικαίωμα να πωλεί το DVD εντός της Γερμανίας, της Αυστρίας και της Ελβετίας. Μολονότι οι διάδικοι της κύριας δίκης συμφώνησαν να κυκλοφορήσει άπαξ ένα διαφημιστικό CD που θα περιείχε την ηχογράφηση της εν λόγω συναυλίας, η αναιρεσίβλητη και οι αναιρεσείοντες δεν σύναψαν σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως όσον αφορά τις ηχογραφήσεις. Η κυκλοφορία του CD αποσκοπούσε αποκλειστικά στη διαφήμιση του DVD της συναυλίας αυτής.

13. Πρωτοδίκως, κατά τη διαδικασία ενώπιον του Handelsgericht Wien, οι αναιρεσείοντες της κύριας δίκης ζήτησαν από την αναιρεσίβλητη: πρώτον, την καταβολή αμοιβής ύψους 20 084,04 ευρώ, υπολογιζομένης βάσει του αριθμού των διαπιστωμένων πωλήσεων του DVD της εν λόγω συναυλίας και, δεύτερον, την εκ νέου καταμέτρηση του συνολικού αριθμού των DVD και CD που πωλήθηκαν, καθώς και την καταβολή επιπλέον αμοιβής βάσει των στοιχείων που θα προκύψουν όσον αφορά την πώληση των DVD και την καταβολή της δέουσας αμοιβής και αποζημιώσεως όσον αφορά την πώληση των CD. Όσον αφορά τα DVD, οι αναιρεσείοντες ζήτησαν την καταβολή των εν λόγω ποσών βάσει της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, όσον, όμως, αφορά τα CD, προέβαλαν προσβολή των δικαιωμάτων του δημιουργού επί της ηχογραφήσεως της εν λόγω συναυλίας.

14. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, περί δικαιοδοσίας ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας και εξ οιονεί αδικοπραξίας. Βάσει της διατάξεως αυτής, το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία για να εκδικάσει το αίτημα που στηρίζεται στην προσβολή των δικαιωμάτων του δημιουργού επί των ηχογραφήσεων, δεδομένου ότι οι ηχογραφήσεις αυτές είχαν διατεθεί και εντός της Αυστρίας. Λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ, αφενός, του αιτήματος το οποίο στηρίζεται στη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως και αποσκοπεί στην καταβολή αμοιβής για τα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως όσον αφορά τις μαγνητοσκοπημένες εγγραφές εικόνας και, αφετέρου, του αιτήματος που στηρίζεται σε προσβολή των δικαιωμάτων του δημιουργού, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία για να αποφανθεί και επί του αιτήματος το οποίο στηρίζεται στη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως.

15. Το Oberlandesgericht Wien, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε έφεση, επιβεβαίωσε ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 όσον αφορά το αίτημα καταβολής της δέουσας αμοιβής και αποζημιώσεως λόγω προσβολής των δικαιωμάτων του δημιουργού. Αντιθέτως, αποφάνθηκε ότι στερείται διεθνούς δικαιοδοσίας όσον αφορά το αίτημα καταβολής αμοιβής για την παραχώρηση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως των μαγνητοσκοπημένων εγγραφών εικόνας, το οποίο στηρίζεται στη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, και απέρριψε την αγωγή ως προς το σχετικό με το εν λόγω αίτημα σκέλος της. Το εφετείο έκρινε ότι το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία για να αποφανθεί επί του αιτήματος αυτού πρέπει να προσδιορισθεί βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001, το οποίο αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία για διαφορές εκ συμβάσεως. Επισήμανε συναφώς ότι η κύρια παροχή εκ της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως είναι χρηματική και, τόσο κατά το αυστριακό όσο και κατά το γερμανικό δίκαιο, πρέπει να εκπληρωθεί στον τόπο κατοικίας του οφειλέτη, συνεπώς διεθνή δικαιοδοσία για να αποφανθούν επί του αιτήματος αυτού έχουν τα γερμανικά δικαστήρια. Το εφετείο επισήμανε επίσης ότι το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο δεν μπορεί να καθορισθεί βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001, δεδομένου ότι η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δεν έχει ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου αυτού. Οι δύο αναιρεσείοντες της κύριας δίκης άσκησαν αναίρεση κατά της αποφάσεως του εφετείου ενώπιον του Oberster Gerichtshof.

16. Στην απόφαση περί υποβολής προδικαστικού ερωτήματος, το Oberster Gerichtshof επισημαίνει ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001 δεν περιλαμβάνει ορισμό της έννοιας «υπηρεσία». Λαμβανομένου υπόψη του διασταλτικού ορισμού της έννοιας αυτής κατά τη νομολογία περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών [5] και κατά τις κοινοτικές διατάξεις περί φόρου προστιθέμενης αξίας (στο εξής: ΦΠΑ) [6], το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν μια σύμβαση, με την οποία ο δικαιούχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας παραχωρεί στον αντισυμβαλλόμενό του άδεια εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος αυτού, δηλαδή μια σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, μπορεί να αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001.

5 — Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 29ης Απριλίου 1999, C-224/97, Ciola (Συλλογή 1999, σ. I-2517), και της 21ης Μαρτίου 2002, C-451/99, Cura Anlagen (Συλλογή 2002, σ. I-3193).

6 — Το αιτούν δικαστήριο παραθέτει συναφώς το άρθρο 6, παράγραφος 1, της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49), και το άρθρο 25 της οδηγίας 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ L 347, σ. 1).

17. Εφόσον η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως μπορεί να θεωρηθεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001, το αιτούν δικαστήριο ερωτά στη συνέχεια ποιος είναι ο τόπος στον οποίο, σύμφωνα με τη σύμβαση, εκπληρώθηκε η παροχή. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι στην αναιρεσίβλητη παραχωρήθηκε άδεια εκμεταλλεύσεως όσον αφορά δύο κράτη μέλη, δηλαδή τη Γερμανία και την Αυστρία, καθώς και όσον αφορά ένα τρίτο κράτος, την Ελβετία. Όσον αφορά τους δύο αναιρεσείοντες οι οποίοι παραχώρησαν την άδεια εκμεταλλεύσεως, αμφότεροι έχουν στην Αυστρία ο μεν πρώτος την κεντρική διοίκησή του, ο δε δεύτερος την κατοικία η αναιρεσίβλητη, στην οποία παραχωρήθηκε άδεια εκμεταλλεύσεως, κατοικεί στη Γερμανία.

18. Κατά το αιτούν δικαστήριο, δύο διαφορετικοί τόποι μπορούν να θεωρηθούν ότι αποτελούν τον τόπο εκπληρώσεως της παροχής. Αφενός, είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι η παροχή εκπληρώνεται οπουδήποτε εντός του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, επιτρέπεται να γίνει και πράγματι γίνεται εκμετάλλευση του δικαιώματος αυτού. Αφετέρου, ως τόπος εκπληρώσεως της παροχής μπορεί να θεωρηθεί ο τόπος της κεντρικής διοικήσεως ή της κατοικίας του παρέχοντος την άδεια εκμεταλλεύσεως. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι σε αμφότερες τις περιπτώσεις αυστριακό δικαστήριο έχει διεθνή δικαιοδοσία για να αποφανθεί επί της υποθέσεως. Μια τέτοια απόφαση, όμως, ενδέχεται να είναι αντίθετη προς την απόφαση Besix [7], με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε, όσον αφορά το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, ότι το άρθρο αυτό δεν έχει εφαρμογή σε περίπτωση κατά την οποία είναι αδύνατο να καθορισθεί ο τόπος εκπληρώσεως της παροχής, δεδομένου ότι η παροχή συνίσταται σε υποχρέωση παραλείψεως μη υποκείμενη σε γεωγραφικό περιορισμό και, συνεπώς, υφίστανται πλείονες τόποι εκπληρώσεως της παροχής στις περιπτώσεις αυτές, η διεθνής δικαιοδοσία πρέπει να καθορίζεται βάσει του γενικού κριτηρίου δικαιοδοσίας, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, της εν λόγω συμβάσεως [8].

19. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο ερωτά επίσης αν το έχον βάσει των ανωτέρω διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί και επί αξιώσεων σχετικών με αμοιβές που οφείλονται λόγω της παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δικαιωμάτων του δημιουργού όσον αφορά άλλο κράτος μέλος ή τρίτο κράτος.

20. Εφόσον η διεθνής δικαιοδοσία δεν είναι δυνατό να καθορισθεί βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο γ΄, του κανονισμού αυτού, η διεθνής δικαιοδοσία πρέπει να καθορισθεί βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του ιδίου αυτού κανονισμού. Στην περίπτωση αυτή, ο τόπος εκπληρώσεως της επίδικης παροχής, δηλ. της παροχής που αποτελεί το αντικείμενο της δίκης μεταξύ των συμβαλλομένων, συνιστά το καθοριστικό κριτήριο για να προσδιορισθεί το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο, σύμφωνα με την απόφαση De

7 — Απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 2002, C-256/00 (Συλλογή 2002, σ. I-1699).

8 — Αυτό υποδηλώνει ότι το αιτούν δικαστήριο συνάγει έμμεσα από το τεκμήριο αυτό ότι η νομολογία περί του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών έχει εφαρμογή και στην περίπτωση της ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001.

Bloos [9]. Όπως προκύπτει από την απόφαση Tessili [10], ο τόπος εκπληρώσεως της επίδικης παροχής καθορίζεται βάσει του δικαίου το οποίο, σύμφωνα με τους κανόνες συγκρούσεως, είναι το εφαρμοστέο στη συμβατική σχέση. Στην περίπτωση αυτή, τα αυστριακά δικαστήρια δεν έχουν διεθνή δικαιοδοσία, δεδομένου ότι η επίδικη χρηματική παροχή πρέπει να εκπληρωθεί, τόσο κατά το αυστριακό όσο και κατά το γερμανικό αστικό δίκαιο, στον τόπο κατοικίας του εναγομένου, δηλαδή εν προκειμένω στη Γερμανία, οπότε τα γερμανικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία.

21. Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε, με διάταξη της 13ης Νοεμβρίου 2007, να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο, δυνάμει των άρθρων 68 ΕΚ και 234 ΕΚ, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα [11]:

«1. Αποτελεί σύμβαση “παροχής υπηρεσιών”, κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (κανονισμός Βρυξέλλες Ι), η σύμβαση με την οποία ο δικαιούχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας [12] παραχωρεί στον αντισυμβαλλόμενό του την άδεια εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος αυτού (σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως);

2. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

2.1. Γίνεται δεκτό ότι η υπηρεσία παρέχεται οπουδήποτε εντός του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της συμβάσεως, μπορεί να γίνει και πράγματι έγινε εκμετάλλευση του δικαιώματος;

2.2. Ή μήπως θεωρείται ότι η υπηρεσία παρέχεται στον τόπο της κατοικίας ή στον τόπο όπου βρίσκεται η κεντρική διοίκηση του χορηγήσαντος την άδεια εκμεταλλεύσεως;

2.3. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο υπ’ αριθ. 2.1 ή στο υπ’ αριθ. 2.2 ερώτημα, δύναται επίσης το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο να αποφανθεί επί της οφειλόμενης για την παραχώρηση της αδείας εκμεταλλεύσεως αμοιβής, στην περίπτωση εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος σε άλλο κράτος μέλος ή σε τρίτο κράτος;

3. Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα ή στα υπ’ αριθ. 2.1 και 2.2 ερωτήματα, πρέπει η ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας για την εκδίκαση διαφορών σχετικών με την καταβολή αμοιβής λόγω παραχωρήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως, κατ’ εφαρμογήν του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχεία α΄ και γ΄, του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, να συνεχίσει να κρίνεται βάσει των αρχών

9 — Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1976, 14/76 (Συλλογή τόμος 1976, σ. 553).

10 — Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1976, 12/76 (Συλλογή τόμος 1976, σ. 533).

11 — Η παρούσα υποσημείωση αφορά αποκλειστικά το κείμενο των προτάσεων στη σλοβενική γλώσσα.

12 — Η παρούσα υποσημείωση αφορά αποκλειστικά το κείμενο των προτάσεων στη σλοβενική γλώσσα.

που απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το άρθρο 5, σημείο 1, της συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (Συμβάσεως των Βρυξελλών);»

IV — Ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία

22. Η διάταξη περί παραπομπής περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Νοεμβρίου 2007. Οι διάδικοι της κύριας δίκης, η Γερμανική και η Ιταλική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: Επιτροπή) υπέβαλαν στο Δικαστήριο γραπτές παρατηρήσεις. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 20ής Νοεμβρίου 2008, οι αναιρεσείοντες της κύριας δίκης, η Γερμανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή ανέπτυξαν προφορικώς τις απόψεις τους και απάντησαν στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου.

V — Επιχειρήματα των διαδίκων

A — *Πρώτο προδικαστικό ερώτημα*

23. Οι *δύο αναιρεσείοντες της κύριας δίκης* και η *Επιτροπή* υποστηρίζουν ότι το Δικαστήριο πρέπει να δώσει στο πρώτο ερώτημα την απάντηση ότι η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως πρέπει να χαρακτηρισθεί ως σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001.

24. Οι αναιρεσείοντες της κύριας δίκης επικαλούνται προς στήριξη της απόψεως αυτής ότι η έννοια της «υπηρεσίας» ορίζεται διασταλτικά τόσο στο πρωτογενές όσο και στο παράγωγο κοινοτικό δίκαιο, ειδικότερα δε κατά τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου περί ΦΠΑ [13] και κατά την οδηγία 2006/123 περί υπηρεσιών [14]. Κατ' αυτούς, η διασταλτική ερμηνεία της έννοιας αυτής απαντά επίσης σε ορισμένα έγγραφα της Επιτροπής [15]. Οι αναιρεσείοντες ισχυρίζονται ότι η κύρια παροχή της αναιρεσίβλητης συνίσταται στην αναπαραγωγή και πώληση των μαγνητοσκοπημένων εγγραφών εικόνας του έργου, δηλαδή στην παροχή υπηρεσίας κατά τους αναιρεσείοντες, η παροχή που συνίσταται στην καταβολή αμοιβής για την παραχώρηση της άδειας εκμεταλλεύσεως είναι απλώς παρεπόμενη παροχή την οποία πρέπει να εκπληρώσει η αναιρεσίβλητη. Στην υπό κρίση υπόθεση, οι αναιρεσείοντες φρονούν ότι και αυτοί παρέχουν υπηρεσία, η οποία συνίσταται στην παραχώρηση άδειας αποκλειστικής ή μη αποκλειστικής εκμεταλλεύσεως.

13 — Οι δύο αναιρεσείοντες επικαλούνται κατά γενικό τρόπο τις διατάξεις αυτές, χωρίς να τις παραθέτουν ρητώς.

14 — Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 376, σ. 36).

15 — Οι αναιρεσείοντες της κύριας δίκης παραπέμπουν συναφώς στη σύσταση της Επιτροπής, της 18ης Μαΐου 2005, σχετικά με τη συλλογική διασυνοριακή διαχείριση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων για τις νόμιμες επιγραμμικές (online) μουσικές υπηρεσίες (ΕΕ L 276, σ. 54), και στην ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή — Η διαχείριση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων στην εσωτερική αγορά [COM (2004) 261 τελικό].

25. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η έννοια του όρου «υπηρεσία» πρέπει να ερμηνευθεί αυτοτελώς, ανεξαρτήτως της σημασίας που έχει στα δίκαια των κρατών μελών. Η Επιτροπή επικαλείται συναφώς τον διασταλτικό ορισμό της έννοιας αυτής κατά το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο, ο οποίος είναι ουσιωδώς ευρύτερος από τον ορισμό κατά το αστικό δίκαιο των κρατών μελών, δεδομένου ότι περιλαμβάνει, για παράδειγμα, την εκμίσθωση θέσεων ελλιμενισμού σε προερχόμενους από άλλα κράτη μέλη κυρίους σκαφών [16] ή τη χρηματοδοτική μίσθωση αυτοκινήτων οχημάτων σε επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη [17]. Λαμβανομένου υπόψη του στοιχείου αυτού, η Επιτροπή φρονεί ότι η παραχώρηση άδειας εκμεταλλεύσεως δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας μπορεί επίσης να θεωρηθεί υπηρεσία. Η Επιτροπή φρονεί επίσης ότι οι κοινοτικές οδηγίες περί ΦΠΑ δεν είναι λυσιτελείς για την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001, διότι, κατά το άρθρο του 1, παράγραφος 1, ο εν λόγω κανονισμός δεν έχει εφαρμογή επί φορολογικών υποθέσεων.

26. Προς στήριξη της απόψεώς της, η Επιτροπή στηρίζεται στη γραμματική ερμηνεία, την ερμηνεία με βάση το ιστορικό θεσπίσεως και την τελολογική ερμηνεία του κανονισμού 44/2001. Κατά την Επιτροπή, από το γράμμα του κανονισμού 44/2001 δεν συνάγεται ότι η έννοια της υπηρεσίας πρέπει να ερμηνευθεί συσταλτικά σε σχέση με το πρωτογενές δίκαιο. Στο πλαίσιο της ερμηνείας με βάση το ιστορικό θεσπίσεως, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, σε σχέση με το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, το άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 θεσπίσθηκε προκειμένου ο «τόπος εκπληρώσεως», κατά την έννοια του άρθρου αυτού, να είναι, όσον αφορά την πώληση εμπορευμάτων και την παροχή υπηρεσιών, ο τόπος εκπληρώσεως της χαρακτηριστικής παροχής της συμβάσεως. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αντιμετωπίζονται, τουλάχιστον εν μέρει, οι δυσχέρειες που προκαλεί η ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, κατά το οποίο η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται βάσει του τόπου εκπληρώσεως της επίδικης παροχής αυτός ο τόπος εκπληρώσεως, όμως, καθορίζεται βάσει του εφαρμοστέου στη συμβατική σχέση δικαίου. Εξάλλου, η διασταλτική ερμηνεία της έννοιας του όρου «υπηρεσία» θα απέτρεπε την εμφάνιση δυσχερειών όσον αφορά τη διάκριση μεταξύ των συμβάσεων αυτών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001 και εκείνων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του εν λόγω κανονισμού.

27. Οι λοιποί μετέχοντες στη διαδικασία υποστηρίζουν ότι το Δικαστήριο πρέπει να δώσει αρνητική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, και να αποφανθεί ότι η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δεν αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001.

28. Κατά την *αναιρεσίβλητη της κύριας δίκης*, η έννοια των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να περιλαμβάνει όλες τις εξ επαχθούς αιτίας συμβάσεις που σκοπούν στην επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος και όχι απλώς στην άσκηση ορισμένης δραστηριό-

16 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 5 απόφαση Ciola.
17 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 5 απόφαση Cura Anlagen.

τητας, όπως στην περίπτωση των συμβάσεων εργασίας. Κατά την αναιρεσίβλητη, η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί ως σύμβαση παροχής υπηρεσιών.

29. Όσον αφορά την απάντηση στο πρώτο ερώτημα, η *Γερμανική Κυβέρνηση* επικαλείται τη γραμματική και τη συστηματική ερμηνεία, καθώς και τον σκοπό και τη σημασία του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001. Στο πλαίσιο της γραμματικής ερμηνείας, η κυβέρνηση αυτή επισημαίνει ότι η έννοια του όρου «υπηρεσία» κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001 δεν είναι απαραίτητο να ερμηνεύεται όπως και στο πρωτογενές δίκαιο ή στις κοινοτικές οδηγίες περί ΦΠΑ [18]. Κατά το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο και τις παρατεθείσες οδηγίες, η έννοια αυτή ερμηνεύεται διασταλτικά, έτσι ώστε να περιλαμβάνει –στην περίπτωση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών– τις δραστηριότητες οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των λοιπών θεμελιωδών ελευθεριών ή –στην περίπτωση των οδηγιών περί ΦΠΑ– να αποτρέπεται το ενδεχόμενο εξαιρέσεως κάποιας οικονομικής δραστηριότητας από το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών λόγω υπερβολικά συσταλτικής ερμηνείας.

30. Στο πλαίσιο της συστηματικής ερμηνείας, η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η ύπαρξη των στοιχείων α΄ και γ΄, του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 αποδεικνύει σαφώς ότι υπάρχουν και άλλες συμβάσεις οι οποίες δεν έχουν ως αντικείμενο ούτε την πώληση εμπορευμάτων ούτε την παροχή υπηρεσιών και ότι, επομένως, το στοιχείο β΄ της εν λόγω διατάξεως δεν πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπο τόσο διασταλτικό ώστε να περιλαμβάνει όλες τις συμβάσεις εκτός από την πώληση εμπορευμάτων. Από την πρόταση κανονισμού Ρώμη Ι [19], όπου η έννοια των υπηρεσιών πρέπει να ερμηνεύεται κατά τον ίδιο τρόπο όπως και στο πλαίσιο του κανονισμού 44/2001, συνάγεται επίσης ότι η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί ως σύμβαση παροχής υπηρεσιών, δεδομένου ότι η πρόταση κανονισμού Ρώμη Ι περιλαμβάνει ειδική διάταξη για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβάσεις που αφορούν την πνευματική ή βιομηχανική ιδιοκτησία (άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ΄, της προτάσεως κανονισμού Ρώμη Ι). Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, η διάταξη αυτή δεν ενσωματώθηκε στο τελικό κείμενο του κανονισμού για λόγους πολιτικής και όχι γιατί οι συμβάσεις που αφορούν δικαιώματα πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας μπορούν να χαρακτηρισθούν ως συμβάσεις παροχής υπηρεσιών.

31. Όσον αφορά τον σκοπό και τη σημασία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001, η Γερμανική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι, στην περίπτωση της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, ο καθορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει του τόπου εκπληρώσεως της παροχής δεν είναι πάντα ευχερής, διότι μια σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως μπορεί να έχει ως αντικείμενο διάφορα

18 — Η Γερμανική Κυβέρνηση παραπέμπει, συναφώς, στο άρθρο 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ L 347, σ. 1), και στο άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49).

19 — Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι) [COM (2005) 650 τελικό].

δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Επιπλέον, η άδεια εκμεταλλεύσεως μπορεί να αφορά πλείονα κράτη ή ακόμη και ολόκληρη την υφήλιο. Κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, δεν υφίσταται μια τυπική μορφή συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, με γνώμονα την οποία θα κρίνονταν η εγγύτητα προς τη διαφορά ενός και μόνο δυνάμενου να ασκήσει διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου.

32. Κατά την *Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου,* τυχόν διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001, η οποία θα περιελάμβανε και τη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, θα καθιστούσε άνευ αντικειμένου τις διατάξεις των στοιχείων α΄ και γ΄ του άρθρου αυτού, κάτι που αντιβαίνει στην εν γένει οικονομία και στους σκοπούς του εν λόγω κανονισμού. Οι διατάξεις του κανονισμού αυτού περί ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας σκοπούν να διασφαλίσουν ότι το δικαστήριο που έχει στενό σύνδεσμο με τη διαφορά έχει και διεθνή δικαιοδοσία για να επιληφθεί αυτής. Η κυβέρνηση αυτή επισημαίνει επίσης ότι ένας από τους θεμελιώδεις σκοπούς του κανονισμού είναι η προβλεψιμότητα, η οποία δεν διασφαλίζεται εφόσον το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001 έχει εφαρμογή στην περίπτωση των συμβάσεων παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, καθόσον είναι αδύνατο να προσδιορισθεί ο τόπος εκπληρώσεως των παροχών βάσει της συμβάσεως.

33. Η *Ιταλική Κυβέρνηση* διατείνεται ότι τυχόν διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001 θα είχε ως αποτέλεσμα η διάταξη αυτή να αφορά το σύνολο σχεδόν των συμβάσεων. Σε τέτοια περίπτωση, αντί να αποτελεί εξαίρεση ως προς τον γενικό κανόνα, το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, θα καθίστατο ο γενικός κανόνας, αντιθέτως προς τον σκοπό του άρθρου αυτού. Κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, ο παρέχων την άδεια εκμεταλλεύσεως δεν υπέχει υποχρέωση προς παροχή συνιστάμενη σε θετική πράξη, η οποία θα καθιστούσε δυνατό τον χαρακτηρισμό της συμβάσεως αυτής ως συμβάσεως παροχής υπηρεσιών.

Β — *Δεύτερο προδικαστικό ερώτημα*

34. Οι *δύο αναιρεσείοντες της κύριας δίκης* φρονούν ότι ο τόπος της κατοικίας ή της κεντρικής διοικήσεως του παρέχοντος την άδεια εκμεταλλεύσεως πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελεί τον τόπο εκπληρώσεως των παροχών σύμφωνα με τη σύμβαση. Κατά τους αναιρεσείοντες, η λύση αυτή δεν αντιβαίνει στην απόφαση Besix [20], καθόσον η υπόθεση της κύριας δίκης δεν αφορά υποχρέωση παραλείψεως μη υποκείμενη σε γεωγραφικό περιορισμό, αλλά σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως εντός γεωγραφικά καθορισμένης περιοχής, η οποία περιλαμβάνει τη Γερμανία, την Αυστρία και την Ελβετία. Κατά τους αναιρεσείοντες, στη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως ο παρέχων την άδεια υπέχει τη θετική υποχρέωση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως στον αντισυμβαλλόμενό του. Η κατοικία ή η κεντρική διοίκηση του συμβαλλομένου που βαρύνεται με την εκπλήρωση της χαρακτηριστικής παροχής της συμβάσεως αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για τον προσδιορισμό του έχοντος διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου, ιδίως στην περίπτωση άδειας εκμεταλλεύσεως που αφορά πλείονα κράτη.

20 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 7.

35. Όσον αφορά το υπ' αριθ. 2.3 ερώτημα, οι δύο αναιρεσείοντες φρονούν ότι το δικαστήριο του τόπου εκπληρώσεως των παροχών κατά τη σύμβαση πρέπει να έχει διεθνή δικαιοδοσία για να αποφανθεί και επί της αμοιβής που οφείλεται λόγω της εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος σε άλλο κράτος μέλος ή σε τρίτο κράτος, διότι ο καθορισμός του έχοντος διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου με κριτήριο τον τόπο εκπληρώσεως της παροχής σκοπεί στο να διασφαλίζεται ότι το δικαστήριο αυτό έχει διεθνή δικαιοδοσία για να αποφανθεί επί του συνόλου των σχετικών ζητημάτων.

36. Κατά την *Επιτροπή,* τόπος εκπληρώσεως των παροχών κατά τη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως είναι ο τόπος της κατοικίας ή της καταστατικής έδρας του παρέχοντος την άδεια εκμεταλλεύσεως. Η Επιτροπή φρονεί ότι η νομολογία της αποφάσεως Besix [21] δεν αποκλείει τον καθορισμό του δικαστηρίου που έχει διεθνή δικαιοδοσία επί διαφορών εκ συμβάσεων παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001. Αφενός, η υποχρέωση που υπέχει ο παρέχων την άδεια εκμεταλλεύσεως βάσει της σχετικής συμβάσεως υπερβαίνει, κατά την Επιτροπή, την απλή υποχρέωση παραλείψεως, καθόσον ο παρέχων υποχρεούται να παραχωρήσει την άδεια και να επιτρέψει στον αντισυμβαλλόμενό του την εκμετάλλευση του αντικειμένου της άδειας. Αφετέρου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο πρέπει να καθορισθεί βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001, ανεξαρτήτως της επίδικης χρηματικής παροχής. Όσον αφορά το υπ' αριθ. 2.3 ερώτημα, η Επιτροπή φρονεί ότι το δικαστήριο του κράτους μέλους εντός του οποίου έχει την κατοικία ή την καταστατική έδρα του ο παρέχων την άδεια εκμεταλλεύσεως έχει διεθνή δικαιοδοσία για να αποφανθεί και επί του ζητήματος της αμοιβής λόγω της εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος σε άλλο κράτος μέλος ή σε τρίτο κράτος.

37. Δεδομένης της απαντήσεως που υποστήριξαν ότι πρέπει να δοθεί στο πρώτο ερώτημα, η *αναιρεσίβλητη της κύριας δίκης* και η *Γερμανική* και η *Ιταλική Κυβέρνηση* δεν διατύπωσαν γνώμη όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα.

38. Η *Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου* ανέπτυξε την άποψή της μόνον όσον αφορά το υπ' αριθ. 2.3 ερώτημα, ισχυρίζεται δε ότι, σε περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο δώσει καταφατική απάντηση στο πρώτο ερώτημα, το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο θα πρέπει να μπορεί να αποφανθεί και επί της αμοιβής λόγω της εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος σε άλλο κράτος μέλος ή σε τρίτο κράτος. Σε διαφορετική περίπτωση, θα υφίστατο κίνδυνος συγκρούσεως δικαιοδοσίας, καθόσον διαφορετικά δικαστήρια θα μπορούσαν να αποφανθούν επί διαφορετικών στοιχείων της ίδιας διαφοράς.

Γ — *Τρίτο προδικαστικό ερώτημα*

39. Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως του Δικαστηρίου στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, οι *αναιρεσείοντες της κύριας δίκης* υποστηρίζουν, επικουρικώς, όσον αφορά το τρίτο ερώτημα, ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται βάσει του τόπου εκπληρώσεως της χαρακτη-

21 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 7.

ριστικής παροχής της συμβάσεως και όχι βάσει του τόπου εκπληρώσεως της επίδικης παροχής. Οι αναιρεσείοντες επισημαίνουν συναφώς ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το ισχύον αστικό δίκαιο κάθε κράτους μέλους. Υποστηρίζουν, συνεπώς, ότι το Δικαστήριο πρέπει να δεχθεί, βάσει του άρθρου αυτού, ότι ο τόπος της κατοικίας ή της κεντρικής διοικήσεως του παρέχοντος την άδεια εκμεταλλεύσεως αποτελεί τον τόπο εκπληρώσεως της χαρακτηριστικής παροχής.

40. Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που υποστηρίζει ότι πρέπει να δοθεί στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα, η Επιτροπή δεν ανέπτυξε τις απόψεις της όσον αφορά το τρίτο ερώτημα.

41. Δεδομένου ότι μεταξύ των κρατών μελών υφίστανται πλέον ομοιόμορφοι κανόνες περί καθορισμού του εφαρμοστέου δικαίου στις συμβατικές σχέσεις, η *Γερμανική Κυβέρνηση* υποστηρίζει ότι πρέπει να τροποποιηθεί η μέχρι τούδε νομολογία περί της ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001. Κατά τη νομολογία αυτή, ο τόπος εκπληρώσεως της επίδικης παροχής καθορίζεται βάσει του εφαρμοστέου στη σύμβαση ή στην επίδικη συμβατική παροχή ουσιαστικού δικαίου (lex causae) το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ασκήθηκε αγωγή καθορίζει το εφαρμοστέο στη συμβατική σχέση δίκαιο βάσει των κανόνων συγκρούσεως του εθνικού δικαίου του. Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι πρέπει να τροποποιηθεί η νομολογία αυτή και ότι, στο πλαίσιο του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001, ο τόπος εκπληρώσεως της επίδικης παροχής πρέπει να καθορίζεται αυτοτελώς, δηλαδή πρέπει να συμπίπτει πάντα με τον τόπο εκπληρώσεως της επίμαχης παροχής.

42. Η *Ιταλική Κυβέρνηση* υποστηρίζει ότι, λόγω της επιβεβλημένης συνέχειας ως προς την ερμηνεία μεταξύ της Συμβάσεως των Βρυξελλών και του κανονισμού 44/2001, την οποία έχει αναγνωρίσει το Δικαστήριο όσον αφορά το άρθρο 5, σημείο 3, με τις αποφάσεις Henkel [22] και Gantner Electronic [23], το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του εν λόγω κανονισμού πρέπει να ερμηνεύεται κατά τον ίδιο τρόπο όπως και το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

43. Η *Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου* προβάλλει τρία επιχειρήματα όσον αφορά το τρίτο ερώτημα. Πρώτον, επισημαίνει ότι το ζήτημα της ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, είναι πανομοιότυπο με αυτό της ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Δεύτερον, από την αιτιολογική έκθεση της προτάσεως του κανονισμού 44/2001 [24] προκύπτει ότι η νομολογία σχετικά με το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, έχει εφαρμογή και επί του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001. Τρίτον, η εφαρμογή της νομολογίας αυτής και στην περίπτωση του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001 εγγυάται κατά τον καλύτερο τρόπο την ασφάλεια δικαίου, δεδομένου ότι η νομολογία σχετικά με την ερμηνεία της έννοιας του «τόπου της επίδικης παροχής» κατά το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών έχει παγιωθεί.

22 — Απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2002, C-167/00 (Συλλογή 2002, σ. I-8111).

23 — Απόφαση της 8ης Μαΐου 2003, C-111/01 (Συλλογή 2003, σ. I-4207).

24 — Πρόταση κανονισμού (ΕΚ) του Συμβουλίου για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις [COM (1999) 348 τελικό].

VI — Εκτίμηση της γενικής εισαγγελέα

Α — *Εισαγωγή*

44. Οι διατάξεις του κανονισμού 44/2001 περί ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας εισάγουν εξαίρεση από τη γενική αρχή της δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου, γνωστής ως actor sequitur forum rei [25], την οποία προβλέπει το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού. Όσον αφορά τις διαφορές εκ συμβάσεως, η εξαίρεση από αυτήν τη γενική αρχή και ο καθορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει ειδικών κανόνων δικαιολογείται από το γεγονός ότι η δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου πρέπει να συμπληρωθεί από εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για τη διευκόλυνση του έργου της δικαιοσύνης [26]. Επιπλέον, η ύπαρξη ειδικής βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας στην περίπτωση των διαφορών εκ συμβάσεως είναι επιβεβλημένη, καθόσον διασφαλίζει περαιτέρω την ισορροπία μεταξύ των αντίστοιχων συμφερόντων του ενάγοντος και του εναγομένου, ισορροπία η οποία δεν θα διασφαλιζόταν αν υφίστατο μόνον η προπαρατεθείσα γενική αρχή [27]. Στην περίπτωση αυτή, ο ενάγων δύναται να επιλέξει, όσον αφορά τις διαφορές εκ συμβάσεως, να ασκήσει την αγωγή του ενώπιον του δικαστηρίου της κατοικίας του εναγομένου ή ενώπιον του δικαστηρίου το οποίο θα καθορισθεί ως έχον διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με τις διατάξεις περί ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας για τις διαφορές εκ συμβάσεως [28].

45. Τα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν στην υπό κρίση υπόθεση αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001. Το άρθρο αυτό, με το οποίο τροποποιήθηκε και αναμορφώθηκε το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, περιλαμβάνει κανόνες σχετικούς με τις ειδικές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας για τις διαφορές εκ συμβάσεως. Έτσι, για πρώτη φορά αφότου τέθηκε σε ισχύ ο κανονισμός αυτός, την 1η Μαρτίου 2002, το Δικαστήριο καλείται να ερμηνεύσει τη διάταξη για την οποία οι διαπραγματεύσεις, κατά τη διαδικασία θεσπίσεως του κανονισμού αυτού, ήταν οι πλέον επίπονες και χρονοβόρες [29]. Παράλληλα, πρόκειται για διάταξη η οποία αναμένεται να προκαλέσει στο μέλλον πολυάριθμες διαφορές μεταξύ

25 — Όσον αφορά τη γενική αρχή actor sequitur forum rei, επισημαίνεται ότι ο καθορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει της κατοικίας του εναγομένου σκοπεί στην προστασία των δικαιωμάτων του, δεδομένου ότι η άμυνα του εναγομένου καθίσταται δυσχερέστερη σε περίπτωση κατά την οποία ενάγεται ενώπιον δικαστηρίου άλλου κράτους εκτός αυτού της κατοικίας του. Βλ., για παράδειγμα, σημείο 21 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Ruiz Jarabo Colomer της 14ης Μαρτίου 2006, στην υπόθεση C-103/05, Reisch Montage (απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 2006, Συλλογή 2006, σ. I-6827). Βλ. επίσης, κατ' αναλογία, στο πλαίσιο της Συμβάσεως των Βρυξελλών, έκθεση του P. Jenard σχετικά με τη Σύμβαση για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1986, C 298, σ. 29).

26 — Βλ. δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001.

27 — Βλ., σχετικώς, Mankowski, P., σε Magnus, U., Mankowski, P. (επιμ.), *Brussels I Regulation,* εκδ. Sellier. European Law Publishers, Μόναχο, 2007, σ. 90, σημείο 1.

28 — Όσον αφορά το δικαίωμα επιλογής που παρέχεται στον ενάγοντα, βλ. Mankowski, P., σε Magnus, U., Mankowski, P. (επιμ.), *Brussels I Regulation,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 27, σ. 89, σημείο 1.

29 — Βλ., για λεπτομερέστερη ανάλυση όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις και τις εναλλακτικές λύσεις που εξετάσθηκαν κατά τη διαμόρφωση του κειμένου του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001, Beaumont, P. R., «The Brussels Convention Becomes a Regulation: Implications for Legal Basis, External Competence and Contract Jurisdiction», σε Fawcett, J. (επιμ.), *Reform and Development of Private International Law. Essays in Honour of Sir Peter North,* Oxford University Press, Νέα Υόρκη, 2002, σ. 15 επ. Kohler, C., «Revision des Brüsseler und Luganer Übereinkommens», σε Gottwald, P. (επιμ.), *Revision des EuGVÜ — Neues Schiedsverfahrensrecht,* Gieseking-Verlag, Bielefeld, 2000, σ. 12 επ.

των συμβαλλομένων όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία [30].

Β — *Πρώτο προδικαστικό ερώτημα*

46. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινισθεί αν το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η σύμβαση, με την οποία ο δικαιούχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας παραχωρεί στον αντισυμβαλλόμενό του άδεια εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος αυτού (σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως) [31], αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου αυτού. Το ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου αφορά, επομένως, το αν μια σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της έννοιας της συμβάσεως παροχής υπηρεσιών κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001.

47. Στο πλαίσιο της απαντήσεως που προτείνω να δοθεί στο ερώτημα αυτό, θα εξετάσω, καταρχάς, εν συντομία τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως και, στη συνέχεια, θα επισημάνω, στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001, τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του ορισμού της έννοιας της υπηρεσίας κατά το άρθρο αυτό, εξετάζοντας παράλληλα το ζήτημα αν είναι δυνατό η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως να χαρακτηρισθεί ως σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου αυτού.

1. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως

48. Στην υπό κρίση υπόθεση, η ανάλυση πρέπει να έχει ως σημείο εκκινήσεως τον ορισμό της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως τον οποίο δίδει το αιτούν δικαστήριο κατ' αυτό το δικαστήριο, η εν λόγω σύμβαση ορίζεται ως σύμβαση με την οποία ο δικαιούχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας παραχωρεί στον αντισυμβαλλόμενό του την άδεια εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος αυτού. Δεδομένου, όμως, ότι οι αποφάσεις του Δικαστηρίου δεσμεύουν όλα τα εθνικά δικαστήρια και παράγουν έννομα αποτελέσματα έναντι πάντων [erga omnes] [32], πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι ορισμοί της

30 — Κατά τη Rogerson, P., «Plus ça change? Article 5(1) of the Regulation on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments», *Cambridge Yearbook of European legal studies,* 2000, σ. 383, το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών είναι μια από τις συχνότερα εφαρμοζόμενες διατάξεις της συμβάσεως και μια από τις διατάξεις που επικαλούνται συχνότερα οι διάδικοι στο πλαίσιο της εκδικάσεως των διαφορών τους. Φρονώ ότι θα συμβεί το ίδιο και στην περίπτωση του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001.

31 — Όπως προανέφερα στην υποσημείωση 4, η σύμβαση αυτή χαρακτηρίζεται ως «σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως» από το αιτούν δικαστήριο.

32 — Βλ. Lenaerts, K., Arts, D., Maselis, I., και Bray, R., *Procedural Law of the European Union,* 2η έκδοση, Sweet & Maxwell, Λονδίνο, 2006, σ. 194 και 195, σημεία 6-030 και 6-031, Van Raepenbusch, S., *Droit institutionnel de l'Union européenne,* 4η έκδοση, Larcier, Βρυξέλλες, 2005, σ. 578.

συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως κατά το δίκαιο άλλων κρατών μελών, καθώς και οι ορισμοί που ενδεχομένως περιέχονται σε διατάξεις κοινοτικού δικαίου.

49. Τα δίκαια των κρατών μελών ρυθμίζουν κατά διάφορους τρόπους τη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως το δίκαιο ορισμένων κρατών μελών ρυθμίζει τη σύμβαση αυτή ως ειδική και τη χαρακτηρίζει ρητώς ως τέτοια (για παράδειγμα το δίκαιο της Τσεχικής Δημοκρατίας [33] και της Δημοκρατίας της Σλοβενίας [34]), ενώ άλλα δεν ορίζουν ειδικά τη σύμβαση αυτή, αλλά ρυθμίζουν με ειδικές διατάξεις του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας τη δυνατότητα συνάψεώς της (για παράδειγμα, η Δημοκρατία της Αυστρίας [35], η Γαλλική Δημοκρατία [36], η Ιρλανδία [37] και η Ομοσπονδιακή

33 — Κατά το τσεχικό δίκαιο, η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, με την οποία παρέχεται άδεια εκμεταλλεύσεως δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, ρυθμίζεται από τα άρθρα 508 έως 515 του Obchodní zákoník (εμπορικού κώδικα). Το άρθρο 508 του κώδικα αυτού ορίζει ότι, βάσει της συμβάσεως αυτής, ο παρέχων την άδεια παραχωρεί στον αντισυμβαλλόμενό του το δικαίωμα εκμεταλλεύσεως των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας μόνον καθ' ο συνεφωνήθη και αποκλειστικά για τη γεωγραφική περιφέρεια που συμφωνήθηκε, ο δε αντισυμβαλλόμενος δεσμεύεται να του καταβάλει σε αντάλλαγμα συγκεκριμένη αμοιβή ή άλλες υλικές απολαβές. Κατά το τσεχικό δίκαιο, η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως έργου διέπεται από τα άρθρα 46 έως 57 του Zákon o dílech literárních, vedeckých a umelechkých (autorský zákon) [Νόμου περί λογοτεχνικών, επιστημονικών και καλλιτεχνικών έργων (Νόμου περί δικαιωμάτων του δημιουργού)]. Το άρθρο 46, παράγραφος 1, του νόμου αυτού ορίζει ότι, βάσει συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, ο δημιουργός μπορεί να παραχωρήσει στον αντισυμβαλλόμενό του το δικαίωμα να κάνει χρήση ενός έργου, για το οποίο ο αντισυμβαλλόμενος οφείλει να καταβάλει στον δημιουργό αμοιβή, εκτός αν συμφωνήθηκε διαφορετικά.

34 — Κατά το σλοβενικό δίκαιο, η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως ρυθμίζεται από τα άρθρα 704 έως 728 του Obligacijski zakonik (κώδικα ενοχικού δικαίου). Το άρθρο 704 του κώδικα αυτού ορίζει ότι, με τη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, ο παρέχων την άδεια δεσμεύεται να παραχωρήσει στον λήπτη, εν όλω ή εν μέρει, το δικαίωμα εκμεταλλεύσεως εφευρέσεως προστατευομένης από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, τεχνογνωσίας, σήματος, σχεδίου ή υποδείγματος, ενώ ο αντισυμβαλλόμενος δεσμεύεται να του καταβάλει ορισμένη αμοιβή. Το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, νόμος περί δικαιωμάτων του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων) δεν ρυθμίζει αυτοτελώς τη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως μνεία της συμβάσεως αυτής γίνεται μόνο σε σχέση με τα προγράμματα πληροφορικής, στο άρθρο 113, παράγραφος 2, του νόμου περί δικαιωμάτων του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων, ενώ κατά τα λοιπά η παραχώρηση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως έργου ρυθμίζεται στο πλαίσιο άλλων συμβάσεων.

35 — Κατ' αυτόν τον τρόπο, το άρθρο 35 του αυστριακού Patentgesetz (νόμου περί διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας), για παράδειγμα, επιτρέπει στον κάτοχο διπλώματος ευρεσιτεχνίας να παραχωρήσει σε άλλα πρόσωπα το δικαίωμα εκμεταλλεύσεως της εφευρέσεώς του. Το άρθρο 14, παράγραφος 1, του Markenschutzgesetz (νόμου περί προστασίας των σημάτων) ορίζει ότι ένα σήμα μπορεί να καταστεί αντικείμενο άδειας αποκλειστικής ή μη αποκλειστικής εκμεταλλεύσεως για το σύνολο ή μέρος του προϊόντος ή της υπηρεσίας για την οποία καταχωρίσθηκε. Όσον αφορά την αυστριακή νομική θεωρία, βλ. Kucsko, G., *Geistiges Eigentum. Markenrecht, Musterrecht, Patentrecht, Urheberrecht,* Manz, Βιέννη, 2003, σ. 469 (άδεια εκμεταλλεύσεως σήματος), σ. 929 (άδεια εκμεταλλεύσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας). Ο αυστριακός Urheberrechtsgesetz (νόμος περί δικαιωμάτων του δημιουργού) δεν ρυθμίζει ρητώς τη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως πνευματικού έργου, πλην όμως η σύμβαση αυτή έχει καθιερωθεί στην πράξη. Η αυστριακή νομολογία, για παράδειγμα, χρησιμοποιεί τον όρο αυτόν όσον αφορά την παραχώρηση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως πνευματικού έργου συναφώς, βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις του Oberster Gerichtshof: OGH 10.12.1985, 4 Ob 381/84, OGH 15.10.2002, 4 Ob 209/02t, OGH 29.4.2003, 4 Ob 57/03s. Όσον αφορά την παραχώρηση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως λογισμικού βάσει συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, βλ., όσον αφορά τη νομική θεωρία και επί παραδείγματι, Holzinger, E., «Rechtsgeschäftiche Übertragung von Software. Versuch einer systematischen Einordnung», *EDV & Recht,* αριθ. 4/1987, σ. 10.

36 — Στο γαλλικό δίκαιο, το άρθρο L 613-8, παράγραφος 2, του Κώδικα Πνευματικής Ιδιοκτησίας, για παράδειγμα, ορίζει ότι τα δικαιώματα που αντλούνται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας μπορούν να παραχωρηθούν με άδεια αποκλειστικής ή μη εκμεταλλεύσεως. Όσον αφορά τη γαλλική νομική θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Marcellin, Y., *Le Droit Français de la Propriété Intellectuelle,* Cedat, Παρίσι, 1999, σ. 433 επ., ο οποίος, όσον αφορά την παραχώρηση άδειας εκμεταλλεύσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας, υποστηρίζει ότι η παραχώρηση άδειας εκμεταλλεύσεως αποτελεί σύμβαση με την οποία ο εφευρέτης παραχωρεί στον αντισυμβαλλόμενό του δικαίωμα εκμεταλλεύσεως, ενώ παραμένει δικαιούχος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Κατά τον συγγραφέα αυτόν (σ. 436), ο αντισυμβαλλόμενος οφείλει να καταβάλει αμοιβή σε χρήμα και υποχρεούται να προβεί σε εκμετάλλευση του παραχωρούμενου δικαιώματος. Το γαλλικό δίκαιο δεν ρυθμίζει ειδικώς την παραχώρηση άδειας εκμεταλλεύσεως όσον αφορά τα δικαιώματα του δημιουργού, αλλά η παραχώρηση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως διέπεται από τις διατάξεις που αφορούν τις λοιπές συμβάσεις του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας βλ., συναφώς, Marcellin, Y., όπ.π., σ. 68 επ.

37 — Το άρθρο 120, παράγραφος 1, του ιρλανδικού Copyright and Related Rights Act 2000 (νόμος του 2000 περί δικαιωμάτων του δημιουργού και συναφών δικαιωμάτων), το οποίο φέρει τον τίτλο «Παραχώρηση και άδειες εκμεταλλεύσεως», καθιστά δυνατή, για παράδειγμα, την παραχώρηση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως. Όσον αφορά την ιρλανδική νομική θεωρία, βλ., σχετικά με τις συμβάσεις παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δικαιωμάτων του δημιουργού, Clark, R., *Irish Copyright and Design Law,* Butterworths, Δουβλίνο, 2003, σ. C/110 επ.

Δημοκρατία της Γερμανίας [38]). Επισημαίνεται, συναφώς, ότι οι νομοθεσίες των κρατών μελών ρυθμίζουν συχνότερα τη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως –είτε ως επώνυμη είτε ως μη επώνυμη σύμβαση– αποκλειστικά σε σχέση με τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, σπανιότερα δε στην περίπτωση των δικαιωμάτων του δημιουργού [39] σε ορισμένα κράτη, οι διατάξεις περί άλλων συμβάσεων του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας διέπουν την παραχώρηση της άδειας εκμεταλλεύσεως δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας [40].

ρυθμίζουν τη δυνατότητα παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, δεν υφίσταται διάταξη σχετική με τη σύναψη συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά της [41]. Οι διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας κάνουν επίσης, μνεία της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως ή της δυνατότητας παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, πλην όμως η ρύθμιση του νομικού καθεστώτος που διέπει αυτήν καθαυτή τη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως εναπόκειται στο εθνικό δίκαιο των συμβαλλομένων κρατών συναφώς, παραθέτω, για παράδειγμα, τη συμφωνία ΔΠΙΤΕ [42] και τη

50. Μολονότι οι κοινοτικές διατάξεις περί προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας

38 — Το άρθρο 15, παράγραφος 2, του γερμανικού Patentgesetz (νόμου περί διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας) ρυθμίζει τη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας επιτρέπει την παραχώρηση με σύμβαση άδειας εκμεταλλεύσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας και ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο άδειας αποκλειστικής ή μη αποκλειστικής εκμεταλλεύσεως. Το άρθρο 30 του Markengesetz (νόμου περί σημάτων) ορίζει ότι το σήμα μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο άδειας αποκλειστικής ή μη αποκλειστικής εκμεταλλεύσεως. Οι Stumpf, H., και Groß, M., *Der Lizenzvertrag*, 8η έκδοση, Verlag Recht und Wirtschaft, Φρανκφούρτη, 2008, σ. 41, σημείο 16, υποστηρίζουν ότι είναι επίσης δυνατή η παραχώρηση άδειας εκμεταλλεύσεως τεχνογνωσίας. Ο Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (γερμανικός νόμος περί δικαιωμάτων του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων) δεν αναφέρει ρητώς τη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, πλην όμως το άρθρο του 31 διέπει την παραχώρηση δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως (Einräumung von Nutzungsrechten). Παρόλα αυτά, ακόμη και στο πλαίσιο του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας, η γερμανική νομική θεωρία κάνει χρήση του όρου «άδεια εκμεταλλεύσεως» βλ., για παράδειγμα, Schack, H., *Urheber und Urhebervertragsrecht*, 2η έκδοση, Mohr Siebeck, Tübingen, 2001, σ. 245, σημεία 539 και 540.

39 — Για παράδειγμα, η τσεχική (υποσημείωση 33) και η ιρλανδική (υποσημείωση 37) νομοθεσία ρυθμίζουν τη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δικαιωμάτων του δημιουργού.

40 — Βλ., για παράδειγμα, τη σλοβενική (υποσημείωση 34) και τη γαλλική ρύθμιση (υποσημείωση 36).

41 — Για παράδειγμα, κατά την τριακοστή αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167, σ. 10), τα εκ της […] οδηγίας δικαιώματα μπορούν να μεταβιβασθούν, να εκχωρηθούν ή να αποτελέσουν αντικείμενο συμβατικών αδειών εκμετάλλευσης, με την επιφύλαξη της εθνικής νομοθεσίας περί δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων. Στον τομέα του δικαίου των σημάτων, το άρθρο 22, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ L 1994, σ. 1) ορίζει ότι είναι δυνατό να παραχωρηθούν άδειες χρήσης κοινοτικού σήματος για το σύνολο ή μέρος των προϊόντων ή υπηρεσιών για τα οποία έχει καταχωρισθεί και για το σύνολο ή τμήμα της Κοινότητας. Οι άδειες χρήσης μπορεί να είναι αποκλειστικές ή μη αποκλειστικές. Ο κανονισμός περί κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας θα περιλαμβάνει και αυτός στο μέλλον διατάξεις περί συμβατικών αδειών εκμεταλλεύσεως το άρθρο 19 της προτάσεως κανονισμού του Συμβουλίου για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας [COM (2000) 412 τελικό] ορίζει ότι το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας μπορεί να αποτελέσει, εν όλω ή εν μέρει, αντικείμενο αδειών εκμετάλλευσης για το σύνολο ή μέρος μόνον της Κοινότητας, και ότι οι άδειες αυτές εκμετάλλευσης μπορούν να είναι αποκλειστικές ή μη αποκλειστικές.

42 — Το άρθρο 21 της Συμφωνίας για τα Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας στον Τομέα του Εμπορίου ορίζει ότι τα μέλη δύνανται να καθορίζουν τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης και την εκχώρηση εμπορικών σημάτων πάντως, το άρθρο 28, παράγραφος 2, της συμφωνίας αυτής ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι οι κύριοι των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας έχουν επίσης το δικαίωμα […] να συνομολογούν συμβάσεις εκμετάλλευσης. Το κείμενο, στην αγγλική γλώσσα, της συμφωνίας ΔΠΙΤΕ υπάρχει σε ηλεκτρονική μορφή στη διαδικτυακή διεύθυνση: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf [κείμενο στην ελληνική γλώσσα, βλ. Ν. 2290/1995, ΦΕΚ Α΄ 28].

σύμβαση για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας [43].

51. Από την προπαρατεθείσα νομοθεσία και τα συγγράμματα της νομικής θεωρίας συνάγεται ότι η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως αποτελεί αμφοτεροβαρή σύμβαση που συνίσταται στην παραχώρηση άδειας εκμεταλλεύσεως συγκεκριμένου δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, για την οποία ο συμβαλλόμενος στον οποίο παραχωρείται η άδεια καταβάλλει αμοιβή στον παρέχοντα την άδεια εκμεταλλεύσεως. Παραχωρώντας την άδεια εκμεταλλεύσεως, ο παρέχων επιτρέπει στον λήπτη να προβεί σε ενέργειες οι οποίες, αν δεν είχε παραχωρηθεί άδεια, θα συνεπάγονταν προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας [44]. Η άδεια εκμεταλλεύσεως μπορεί να περιορισθεί ποικιλοτρόπως: μπορεί να είναι αποκλειστική ή μη αποκλειστική μπορεί να περιορισθεί κατά τόπο, από απόψεως χρονικής ισχύος ή όσον αφορά τον τρόπο εφαρμογής [45].

52. Όσον αφορά τη νομική φύση της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, η νομική θεωρία στα διάφορα κράτη μέλη επισημαίνει ότι αποτελεί αυτοτελή σύμβαση [46], η οποία διακρίνεται από τις λοιπές συμβάσεις [47] μέρος της νομικής θεωρίας τη χαρακτηρίζει ως σύμβαση sui generis [48]. Για την υπό κρίση υπόθεση, ιδιαίτερη σημασία έχει η διάκριση μεταξύ συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως και συμβάσεως μισθώσεως ή αγρομισθώσεως. Στη συνέχεια, θα εξετάσω εκτενέστερα τη διάκριση μεταξύ συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως και συμβάσεως μισθώσεως ή αγρομισθώσεως, στο πλαίσιο της αναλύσεως του ζητήματος αν η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως μπορεί να είναι σύμβαση παροχής υπηρεσιών [49].

2. Ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001

53. Το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 ορίζει ότι,

43 — Σύμβαση για τη χορήγηση ευρωπαϊκών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (σύμβαση για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας), της 5ης Οκτωβρίου 1973, όπως τροποποιήθηκε με την πράξη αναθεώρησης του άρθρου 63 της εν λόγω συμβάσεως, της 17ης Δεκεμβρίου 1991, και με τις αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου του ευρωπαϊκού οργανισμού διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας της 21ης Δεκεμβρίου 1978, της 13ης Δεκεμβρίου 1994, της 20ής Οκτωβρίου 1995, της 5ης Δεκεμβρίου 1996, της 10ης Δεκεμβρίου 1998 και της 27ης Οκτωβρίου 2005 και περιλαμβανομένων των διατάξεων της πράξεως αναθεωρήσεως της συμβάσεως, της 29ης Νοεμβρίου 2000. Το άρθρο 73 της συμβάσεως για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ρυθμίζει τη μέσω συμβάσεως παραχώρηση άδειας εκμεταλλεύσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας, ορίζει δε ότι η αίτηση ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας μπορεί να αποτελέσει εν όλω ή εν μέρει αντικείμενο αδειών εκμεταλλεύσεως για το σύνολο ή μέρος μόνον του εδάφους των συμβαλλομένων κρατών που προσδιορίζονται με αυτήν. Το κείμενο, στην αγγλική γλώσσα, της συμβάσεως για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας υπάρχει σε ηλεκτρονική μορφή στη διαδικτυακή διεύθυνση: http://www.epo.org/patents/law/legal-texts/html/epc/1973/e/ma1.html [κείμενο στην ελληνική γλώσσα, βλ. Ν. 1607/1986, ΦΕΚ Α΄ 85].

44 — Όσον αφορά τη νομική θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Tritton, G., κ.α., *Intellectual Property in Europe,* Sweet & Maxwell, Λονδίνο, 2008, σ. 677, σημείο 7-047, Bently, L., και Sherman, B., *Intellectual Property Law,* 2η έκδοση, Oxford University Press, Νέα Υόρκη, 2004, σ. 254, 950.

45 — Βλ. Bently, L., και Sherman, B., *Intellectual Property Law,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 44, σ. 950. Όσον αφορά τους διάφορους περιορισμούς στους οποίους υπόκειται η άδεια εκμεταλλεύσεως, βλ., για τη γαλλική νομική θεωρία, Marcellin, Y., *Le Droit Français de la Propriété Intellectuelle,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 36, σ. 434 επ.

46 — Όσον αφορά την αυστριακή νομική θεωρία, βλ. Kucsko, G., *Geistiges Eigentum. Markenrecht, Musterrecht, Patentrecht, Urheberrecht,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 35, σ. 929. Για τη γερμανική νομική θεωρία, βλ. Busse, R. (επιμ.), *Patentgesetz. Unter Berücksichtigung des Europäischen Patentübereinkommens, des Gemeinschaftspatentübereinkommens und des Patentzusammenarbeitsvertrags. Kommentar,* De Gruyter, Βερολίνο, Νέα Υόρκη, σ. 297, σημείο 53, Stumpf, H., και Groß, M., *Der Lizenzvertrag,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 38, σ. 42 και 43, σημείο 19. Για τη σλοβενική νομική θεωρία, βλ. Podobnik, K., σε Juhart, M., και Plavšak, N. (επιμ.), *Obligacijski zakonik (posebni del) s komentarjem,* GV založba, Ljubljana, 2004, ερμηνεία του άρθρου 704, σ. 62.

47 — Όσον αφορά την αυστριακή νομική θεωρία, ο Kucsko, G., *Geistiges Eigentum. Markenrecht, Musterrecht, Patentrecht, Urheberrecht,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 35, σ. 930, επισημαίνει ότι πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, αφενός, και της συμβάσεως παραχωρήσεως τεχνογνωσίας και της συμβάσεως δικαιοχρήσεως, αφετέρου. Στη γερμανική νομική θεωρία, οι Stumpf, H., και Groß, M., *Der Lizenzvertrag,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 38, σ. 43 έως 45, σημεία 20 έως 24, επισημαίνουν ότι η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως πρέπει να διακρίνεται από τη σύμβαση πωλήσεως, την εταιρική σύμβαση, τη σύμβαση μισθώσεως και τη σύμβαση αγρομισθώσεως. Για τη σλοβενική νομική θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Podobnik, K., σε Juhart, M., και Plavšak, N. (επιμ.), *Obligacijski zakonik (posebni del) s komentarjem,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 46, ερμηνεία του άρθρου 704, σ. 62.

48 — Για τη γερμανική νομική θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Schulte, R., *Patentgesetz mit Europäischem Patentübereinkommen. Kommentar auf der Grundlage der deutschen und europäischen Rechtsprechung,* Carl Heymanns Verlag, Κολωνία, Βερολίνο, Βόννη, Μόναχο, 1994, σ. 219, σημείο 16 για την αυστριακή νομική θεωρία, βλ. Kucsko, G., *Geistiges Eigentum. Markenrecht, Musterrecht, Patentrecht, Urheberrecht,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 35, σ. 929 όσον αφορά την αυστριακή νομολογία, βλ., για παράδειγμα, απόφαση του Oberster Gerichtshof, της 15ης Οκτωβρίου 2002, 4Ob 209/02t.

49 — Βλ. σημείο 66 των προτάσεων αυτών.

εφόσον πρόκειται για παροχή υπηρεσιών, τόπος εκπληρώσεως της παροχής είναι ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παροχή των υπηρεσιών. Το άρθρο αυτό δεν ορίζει, επομένως, την έννοια της υπηρεσίας, το δε Δικαστήριο δεν έχει μέχρι σήμερα ερμηνεύσει την έννοια αυτή στο πλαίσιο του κανονισμού 44/2001.

54. Καταρχάς, επισημαίνεται ότι η έννοια του όρου «υπηρεσία» πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς στο πλαίσιο του κανονισμού 44/2001, ανεξαρτήτως του ορισμού της έννοιας αυτής κατά το δίκαιο των κρατών μελών η ερμηνεία αυτή πρέπει να στηρίζεται κατά πρώτον στην εν γένει οικονομία και τον σκοπό του κανονισμού που έγκειται στη διασφάλιση της ομοιόμορφης εφαρμογής του σε όλα [50] τα κράτη μέλη [51]. Πρέπει, επίσης, να επισημανθεί ότι συμφωνώ, καταρχήν, με την άποψη των διαδίκων της υπό κρίσης υποθέσεως περί του ότι η έννοια του όρου «υπηρεσία», κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί διασταλτικά [52], πλην όμως ο ορισμός της έννοιας αυτής πρέπει να είναι σύμφωνος με την εν γένει οικονομία και τον σκοπό του κανονισμού 44/2001.

55. Κατά την ερμηνεία του κανονισμού 44/2001 πρέπει, εν γένει, να διασφαλίζεται η συνέχεια με τη Σύμβαση των Βρυξελλών. Δεδομένου ότι το άρθρο 5, σημείο 1, της συμβάσεως αυτής δεν προέβλεπε ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας στην περίπτωση των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, η ερμηνεία του άρθρου αυτού δεν μπορεί να παράσχει ενδείξεις όσον αφορά την ερμηνεία της

50 — Όπως προκύπτει από την εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001, σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 2 του πρωτοκόλλου για τη θέση της Δανίας το οποίο έχει προσαρτηθεί στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Δανία δεν συμμετείχε στην έκδοση του κανονισμού αυτού και κατά συνέπεια δεν δεσμεύεται από αυτόν ούτε υπόκειται στην εφαρμογή του. Κατά την εικοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001, η Σύμβαση των Βρυξελλών εξακολουθεί να εφαρμόζεται μεταξύ της Δανίας και των κρατών μελών που δεσμεύονται από τον κανονισμό αυτό.

51 — Η ανάγκη αυτοτελούς ερμηνείας των εννοιών του κανονισμού 44/2001 συνάγεται από τη νομολογία περί της Συμβάσεως των Βρυξελλών η οποία, λόγω της αρχής της συνέχειας, πρέπει να ληφθεί υπόψη και κατά την ερμηνεία του κανονισμού 44/2001. Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 21ης Ιουνίου 1978, 150/77, Bertrand (Συλλογή τόμος 1978, σ. 441, σκέψεις 14 έως 16), της 19ης Ιανουαρίου 1993, C-89/91, Shearson Lehman Hutton (Συλλογή 1993, σ. I-139, σκέψη 13), της 3ης Ιουλίου 1997, C-269/95, Benincasa (Συλλογή 1997, σ. I-3767, σκέψη 12), της 11ης Ιουλίου 2002, C-96/00, Gabriel (Συλλογή 2002, σ. I-6367, σκέψη 37), της 20ής Ιανουαρίου 2005, C-27/02, Engler (Συλλογή 2005, σ. I-481, σκέψη 33). Βλ., επίσης, σημείο 54 των προτάσεών μου της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, στην υπόθεση C-180/06, Ilsinger, η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου.
Όσον αφορά την αυτοτελή ερμηνεία των εννοιών του κανονισμού 44/2001 κατά τη νομική θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Geimer, R., σε Geimer, R., και Schütze, R. A., *Europäisches Zivilverfahrensrecht. Kommentar zur EuGVVO, EuEheVO, EuZustellungsVO, zum Lugano-Übereinkommen und zum nationalen Kompetenz- und Anerkennungsrecht*, Beck, Μόναχο, 2004, σ. 176, σύμφωνα με τον οποίο, η έννοια της υπηρεσίας πρέπει να ερμηνεύεται στο κοινοτικό δίκαιο αυτοτελώς, ανεξαρτήτως της lex causae, δηλαδή του εφαρμοστέου στην έννομη σχέση ουσιαστικού δικαίου. Βλ., επίσης, Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe. Règlement n° 44/2001, Conventions de Bruxelles et de Lugano,* 3η έκδοση, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Παρίσι, 2002, σ. 148.

52 — Και η νομική θεωρία τάσσεται υπέρ της διασταλτικής ερμηνείας της έννοιας του όρου «υπηρεσία». Βλ., για παράδειγμα, Micklitz, H.-W., και Rott, P., «Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung (EG) Nr. 44/2001», *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, αριθ. 11/2001, σ. 328, Geimer, R. σε Geimer, R., και Schütze, R. A., *Europäisches Zivilverfahrensrecht. Kommentar zur EuGVVO, EuEheVO, EuZustellungsVO, zum Lugano-Übereinkommen und zum nationalen Kompetenz- und Anerkennungsrecht,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 51, σ. 176, Rauscher, T. (επιμ.), *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar,* 2η έκδοση, Sellier. European Law Publishers, Μόναχο, 2006, σ. 179, σημείο 49, Mankowski, P. σε Magnus, U., και Mankowski, P. (επιμ.), *Brussels I Regulation,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 27, σ. 131, σημείο 90, Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe. Règlement n° 44/2001, Conventions de Bruxelles et de Lugano,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 51, σ. 148.

έννοιας της υπηρεσίας κατά τον κανονισμό 44/2001. Πάντως, η έννοια της συμβάσεως που έχει ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών διαλαμβανόταν στο άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, βάσει του οποίου καθοριζόταν η διεθνής δικαιοδοσία στην περίπτωση συμβάσεων καταναλωτών με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών [53], οπότε και η ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 μπορεί να στηριχθεί στην ερμηνεία της διατάξεως αυτής της Συμβάσεως των Βρυξελλών [54]. Εντούτοις, το Δικαστήριο δεν έχει ορίσει ρητώς την έννοια του όρου «υπηρεσία» στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου αυτού της Συμβάσεως των Βρυξελλών [55].

56. Δεδομένου ότι το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη ερμηνεύσει την έννοια αυτή, η ερμηνεία της θα πρέπει, αφενός, να στηριχθεί στη συνήθη σημασία της έννοιας του όρου «υπηρεσία» και, αφετέρου, στην αναλογία με άλλες πηγές δικαίου.

53 — Για την ακρίβεια, το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών όριζε ότι, στην περίπτωση συμβάσεως συναφθείσας από καταναλωτή, η διεθνής δικαιοδοσία καθοριζόταν από τις διατάξεις του σχετικού τμήματος περί καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας σε συμβάσεις καταναλωτών «για κάθε άλλη σύμβαση που έχει ως αντικείμενο παροχή *υπηρεσιών* ή προμήθεια ενσωμάτων κινητών αν: α) πριν από την κατάρτιση της συμβάσεως, έγινε στο κράτος της κατοικίας του καταναλωτή ειδική προσφορά ή διαφήμιση και β) ο καταναλωτής ολοκλήρωσε στο κράτος αυτό τις απαραίτητες για την κατάρτιση της συμβάσεως πράξεις» (η υπογράμμιση δική μου).

54 — Ο Rauscher, T. (επιμ.), *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 52, σ. 179, σημείο 49, επισημαίνει ότι η ερμηνεία της έννοιας του όρου «υπηρεσία» στο πλαίσιο του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών είναι λυσιτελής και για την ερμηνεία της έννοιας αυτής στο πλαίσιο του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001.

55 — Στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου αυτού, το Δικαστήριο καθόρισε τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 2002, C-96/00, Gabriel (Συλλογή 2002, σ. I-6367, σκέψεις 38 έως 40 και 47 έως 51), και της 20ής Ιανουαρίου 2005, C-27/02, Engler (Συλλογή 2005, σ. I-481, σκέψη 34), πλην όμως επρόκειτο για υποθέσεις που δεν αφορούσαν παροχή υπηρεσιών, αλλά προμήθεια ενσωμάτων κινητών.

Γενικός ορισμός της έννοιας της υπηρεσίας κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001

57. Κατά τη γνώμη μου, δύο χαρακτηριστικά γνωρίσματα έχουν θεμελιώδη σημασία όσον αφορά τον ορισμό της έννοιας της υπηρεσίας. Πρώτον, η συνήθης σημασία της έννοιας της υπηρεσίας προϋποθέτει ότι το πρόσωπο που την παρέχει ασκεί συγκεκριμένη δραστηριότητα επομένως, η παροχή υπηρεσιών προϋποθέτει την άσκηση ορισμένης δραστηριότητας ή ενέργειας από τον υπόχρεο της παροχής αυτής [56]. Δεύτερον, όπως θα διαπιστωθεί στο πλαίσιο της συγκρίσεως με τον ορισμό της έννοιας αυτής κατά το πρωτογενές δίκαιο [57], οι υπηρεσίες πρέπει καταρχήν να παρέχονται έναντι αμοιβής. Ωστόσο, πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να ληφθεί υπόψη ότι βάσει του γενικού ορισμού καθορίζεται απλώς το πλαίσιο του ορισμού της έννοιας αυτής πάντως, σε όλες τις χωριστά εξεταζόμενες υποθέσεις, θα πρέπει να κρίνεται κατά περίπτωση αν ορισμένη δραστηριότητα εμπίπτει στον ορισμό της έννοιας της υπηρεσίας.

56 — Βλ., σχετικώς, Mankowski, P. σε Magnus, U., Mankowski, P. (επιμ.), *Brussels I Regulation,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 27, σ. 131, σημείο 90, Cavalier, G., «Un contrat de concession exclusive n'est ni un contrat de vente ni une fourniture de services au sens de l'article 5, paragraphe 1, b) du règlement 'Bruxelles I'», *Revue Lamy Droit des Affaires,* αριθ. 19/2007, σ. 71. Συναφώς, είναι δυνατό να αναφερθούμε επίσης, κατ' αναλογία, στην ερμηνεία του άρθρου 5 της Συμβάσεως για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 19 Ιουνίου 1980 (Σύμβαση της Ρώμης) (ΕΕ L 266, σ. 1) στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου αυτού, οι Czernich, D., Heiss, H., και Nemeth, K., *EVÜ - Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen: Übereinkommen über das auf vertragliche Schuldverhältnisse anzuwendende Recht. Kommentar,* Orac, Βιέννη, 1999, επισημαίνουν ότι, κατά τη γερμανική νομολογία, ο όρος «υπηρεσίες» κατά το άρθρο αυτό έχει την έννοια των σχετικών με δραστηριότητα υπηρεσιών («tätigkeitsbezogene Leistungen»).

57 — Βλ. σημείο 61 των προτάσεων αυτών.

58. Φρονώ ότι, βάσει του παρατεθέντος στο προηγούμενο σημείο γενικού ορισμού, διαπιστώνεται ότι η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί ως σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001. Μολονότι η άδεια εκμεταλλεύσεως παραχωρείται έναντι αμοιβής, ο παρέχων την άδεια δεν προβαίνει, στην πράξη, σε καμία θετική ενέργεια παραχωρώντας της άδεια εκμεταλλεύσεως. Επιτρέπει στον αντισυμβαλλόμενό του την εκμετάλλευση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, το οποίο αποτελεί το αντικείμενο της άδειας εκμεταλλεύσεως οι ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί ο παρέχων την άδεια είναι να υπογράψει τη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως και παραχωρήσει πράγματι το αντικείμενο της άδειας εκμεταλλεύσεως, ενέργειες οι οποίες δεν μπορούν, κατά τη γνώμη μου, να χαρακτηρισθούν ως παροχή υπηρεσιών. Κατά συνέπεια, η παραχώρηση άδειας εκμεταλλεύσεως δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί ως «υπηρεσία» κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001.

59. Προκειμένου να δοθεί ακριβέστερος ορισμός της έννοιας της υπηρεσίας κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001, πρέπει, πέραν του γενικού ορισμού, να ληφθεί επίσης υπόψη η αναλογία προς τον ορισμό της έννοιας αυτής κατά το πρωτογενές δίκαιο, στο πλαίσιο της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, και η αλληλεπίδραση με την ερμηνεία των κανόνων που έχουν θεσπισθεί στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, ενώ πρέπει να διερευνηθούν παράλληλα οι λόγοι για τους οποίους δεν υφίσταται αναλογία προς τον ορισμό της έννοιας αυτής κατά τις κοινοτικές διατάξεις περί ΦΠΑ.

β) Εν μέρει αναλογία προς τον ορισμό των υπηρεσιών κατά το πρωτογενές δίκαιο

60. Προκειμένου να δοθεί ακριβέστερος ορισμός της έννοιας της υπηρεσίας κατά τον κανονισμό 44/2001, είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί ως βάση η αναλογία προς τον ορισμό της έννοιας της υπηρεσίας κατά το κοινοτικό δίκαιο περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, ο οποίος, όμως, δεν μπορεί κατά τη γνώμη μου να τύχει εφαρμογής άνευ τροποποιήσεων στην περίπτωση του κανονισμού 44/2001 [58]. Η εν γένει οικονομία και ο σκοπός του κανονισμού 44/2001, ο οποίος, λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου του, είναι νομοθέτημα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, αποτελούν τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται κυρίως υπόψη κατά την ερμηνεία του νομοθετήματος αυτού.

61. Κατά το άρθρο 50, πρώτο εδάφιο, ΕΚ ως «υπηρεσίες», όσον αφορά την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, νοούνται οι παροχές που «κατά κανόνα προσφέρονται αντί αμοιβής, εφόσον δεν διέπονται από τις διατάξεις τις σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των κεφαλαίων και των προσώπων». Στο άρθρο 50, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ απλώς απαριθμούνται ορισμένα γενικά παραδείγματα υπηρεσιών (βιομηχανικές δραστηριό-

58 — Βλ., σχετικώς, Rauscher, T. (επιμ.), *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 52, σ. 178 και 179, σημείο 49, Czernich, D. σε Czernich, D., Kodek, G. E., και Tiefenthaler, S., *Europäisches Gerichtsstands- und Vollstreckungsrecht EuGVO und Lugano-Übereinkommen. Kurzkommentar,* 2η έκδοση, LexisNexis ARD ORAC, Βιέννη, 2003, σ. 74 και 75, σημείο 39. Ο Mankowski, P. σε Magnus, U., Mankowski, P. (επιμ.), *Brussels I Regulation,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 27, σ. 130, σημείο 89, επισημαίνει ότι η έννοια της υπηρεσίας πρέπει να ορισθεί όπως και στο πλαίσιο της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, υπό την προϋπόθεση ότι η εν γένει οικονομία του κανονισμού 44/2001 δεν ορίζει άλλως.

τητες, εμπορικές δραστηριότητες, βιοτεχνικές δραστηριότητες, δραστηριότητες των ελευθέρων επαγγελμάτων). Η έννοια αυτή έχει ερμηνευθεί σαφώς διασταλτικά από τη νομολογία του Δικαστηρίου [59]. Όπως υποστηρίζουν με τις παρατηρήσεις τους οι διάδικοι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, έχει χαρακτηρισθεί επίσης ως παροχή υπηρεσιών η εκμίσθωση θέσεων ελλιμενισμού σε κυρίους σκαφών οι οποίοι κατοικούν σε άλλα κράτη μέλη [60] (απόφαση Ciola) και η χρηματοδοτική μίσθωση αυτοκινήτων οχημάτων σε επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη (απόφαση Cura Anlagen) [61].

62. Φρονώ ότι, για διάφορους λόγους, στην υπό κρίση υπόθεση αυτός δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής ο διασταλτικός ορισμός της έννοιας της υπηρεσίας κατά το πρωτογενές δίκαιο, όσον αφορά την έννοια της υπηρεσίας κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001.

63. Πρώτον, όπως ορθώς επισημαίνει η Γερμανική Κυβέρνηση, η έννοια της υπηρεσίας ορίζεται διασταλτικά κατά το πρωτογενές δίκαιο προκειμένου να περιληφθούν στην κοινή αγορά όσο το δυνατόν περισσότερες δραστηριότητες [62]. Δεν χωρεί, όμως, επίκληση του λόγου αυτού προκειμένου να υποστηριχθεί η διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001, καθόσον οι συμβάσεις που δεν θα χαρακτηρισθούν ως συμβάσεις παροχής υπηρεσιών μπορούν σε κάθε περίπτωση να θεωρηθούν συμβάσεις πωλήσεως εμπορευμάτων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της πρώτης περιπτώσεως της διατάξεως αυτής ή συμβάσεις στην περίπτωση των οποίων η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του ιδίου κανονισμού. Βεβαίως, όπως προκύπτει από τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του, ο κανονισμός 44/2001 στο σύνολό του σκοπεί στη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, μέσω της ενοποιήσεως των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, εντούτοις τυχόν ευρύτερη ερμηνεία της έννοιας της υπηρεσίας κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού αυτού δεν θα διασφάλιζε κατά αποτελεσματικότερο τρόπο την επίτευξη του σκοπού αυτού.

64. Δεύτερον, αντιθέτως προς την έννοια της υπηρεσίας κατά το πρωτογενές δίκαιο, η έννοια της υπηρεσίας κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 δεν μπορεί να περιλάβει την παροχή που συνίσταται στη μίσθωση ακινήτων, καθόσον, κατά το άρθρο 22, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, στην περίπτωση διαφορών που

59 — Εμπίπτουν στην έννοια αυτή, για παράδειγμα, η παροχή ιατρικών υπηρεσιών (αποφάσεις της 4ης Οκτωβρίου 1991, C-159/90, Society for the Protection of Unborn Children Ireland, Συλλογή 1991, σ. I-4685, και της 12ης Ιουλίου 2001, C-157/99, Smits και Peerbooms, Συλλογή 2001, σ. I-5473), οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (απόφαση της 10ης Μαΐου 1995, C-384/93, Alpine Investments, Συλλογή 1995, σ. I-1141), οι υπηρεσίες ασφαλίσεως (απόφαση της 28ης Απριλίου 1998, C-118/96, Safir, Συλλογή 1998, σ. I-1897), οι αθλητικές δραστηριότητες (απόφαση της 11ης Απριλίου 2000, C-51/96 και C-191/97, Deliège, Συλλογή 2000, σ. I-2549), τα τυχερά παίγνια (αποφάσεις της 24ης Μαρτίου 1994, C-275/92, Schindler, Συλλογή 1994, σ. I-1039, της 6ης Νοεμβρίου 2003, C-243/01, Gambelli κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-13031, και της 6ης Μαρτίου 2007, C-338/04, C-359/04 και C-360/04, Placanica κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-1891), η τηλεοπτική μετάδοση μηνυμάτων (απόφαση της 30ής Απριλίου 1974, 155/73, Sacchi, Συλλογή τόμος 1974, σ. 217), η διαφήμιση (απόφαση της 9ης Ιουλίου 1997, C-34/95 έως C-36/95, De Agostini και TV-Shop, Συλλογή 1997, σ. I-3843), καθώς και άλλες υπηρεσίες.

60 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 5.

61 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 5.

62 — Όσον αφορά τη νομική θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Czernich, D. σε Czernich, D., Kodek, G. E., και Tiefenthaler, S., *Europäisches Gerichtsstands- und Vollstreckungsrecht EuGVO und Lugano-Übereinkommen. Kurzkommentar,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 58, σ. 74-75, σημείο 39.

αφορούν μισθώσεις ακινήτων έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία τα δικαστήρια του κράτους μέλους της τοποθεσίας του ακινήτου, εκτός και αν πρόκειται για μισθώσεις ακινήτων που συνάπτονται για προσωρινή ιδιωτική χρήση μέγιστης διάρκειας έξι συνεχών μηνών, οπότε έχουν διεθνή δικαιοδοσία και τα δικαστήρια του κράτους μέλους της κατοικίας του εναγομένου [63]. Σε περίπτωση μισθώσεως ή αγρομισθώσεως ακινήτων, είναι εντελώς αδύνατο να καθορισθεί η διεθνής δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001. Στις παρατηρήσεις τους, οι διάδικοι επικαλούνται την απόφαση Ciola [64], με την οποία το Δικαστήριο χαρακτήρισε ως παροχή υπηρεσιών την εκμίσθωση θέσεων ελλιμενισμού. Η εκμίσθωση θέσεων ελλιμενισμού μπορεί να θεωρηθεί μίσθωση ακινήτων, συνεπώς δεν υφίσταται αναλογία μεταξύ της υπό κρίση υποθέσεως και της υποθέσεως Ciola.

65. Στο πλαίσιο της συγκρίσεως μεταξύ του ορισμού της έννοιας της υπηρεσίας κατά το πρωτογενές δίκαιο και κατά τον κανονισμό 44/2001, πρέπει να προστεθεί ότι οι διάδικοι επικαλούνται επίσης την απόφαση Cura Anlagen [65], με την οποία το Δικαστήριο χαρακτήρισε ως «υπηρεσία», στο πλαίσιο της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, και τη χρηματοδοτική μίσθωση αυτοκινήτων οχημάτων σε επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη επρόκειτο, επομένως, για μίσθωση κινητών. Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι το προδικαστικό ερώτημα δεν αφορά το ζήτημα αν η μίσθωση κινητών μπορεί να χαρακτηρισθεί ως «υπηρεσία» κατά την έννοια του κανονισμού 44/2001. Ακόμη, όμως, και αν γίνει δεκτό ότι η μίσθωση κινητού μπορεί να χαρακτηρισθεί ως «υπηρεσία» κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001, αυτό δεν συνεπάγεται αυτομάτως ότι πρέπει να περιληφθεί στην έννοια αυτή και η παραχώρηση άδειας εκμεταλλεύσεως. Συγκεκριμένα, πρέπει να ληφθεί υπόψη η ύπαρξη σημαντικών διαφορών αστικού δικαίου μεταξύ της συμβάσεως αυτής και της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, λόγω των οποίων η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δεν μπορεί να εξομοιωθεί πλήρως με τη σύμβαση μισθώσεως ή αγρομισθώσεως.

66. Από απόψεως αστικού δικαίου, η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως αποτελεί αυτοτελή σύμβαση και όχι απλώς υποκατηγορία της συμβάσεως μισθώ-

63 — Κατά το άρθρο 22, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 «σε υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων και μισθώσεων ακινήτων, [αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία έχουν] τα δικαστήρια του κράτους μέλους της τοποθεσίας του ακινήτου», εντούτοις, «σε υποθέσεις μισθώσεων ακινήτων που συνάπτονται για προσωρινή ιδιωτική χρήση μέγιστης διάρκειας έξι συνεχών μηνών, έχουν επίσης διεθνή δικαιοδοσία και τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο έχει κατοικία ο εναγόμενος, εφόσον ο μισθωτής είναι φυσικό πρόσωπο και ο ιδιοκτήτης και ο μισθωτής έχουν κατοικία στο ίδιο κράτος μέλος».

64 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 5.

65 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 5.

σεως ή αγρομισθώσεως [66]. Τα προαναφερθέντα δύο είδη συμβάσεων διακρίνονται μεταξύ τους τουλάχιστον ως προς το αντικείμενο. Ενώ η σύμβαση μισθώσεως ή αγρομισθώσεως κινητών έχει ως αντικείμενο κινητό, η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως έχει ως αντικείμενο δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Συνεπώς, η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως διακρίνεται από τη σύμβαση μισθώσεως ή αγρομισθώσεως κυρίως λόγω του ότι η άδεια εκμεταλλεύσεως μπορεί να παραχωρηθεί ταυτόχρονα σε περισσότερα πρόσωπα ανεξάρτητα μεταξύ τους [67], τα οποία μπορεί να βρίσκονται από γεωγραφικής απόψεως σε διαφορετικούς τόπους και μπορούν επίσης να εκμεταλλεύονται παράλληλα το αντικείμενο της άδειας εκμεταλλεύσεως. Στην περίπτωση, όμως, μισθώσεως ή αγρομισθώσεως πράγματος αυτό δεν είναι δυνατό. Η άδεια αποκλειστικής εκμεταλλεύσεως αποτελεί κατηγορία της άδειας εκμεταλλεύσεως η οποία, από απόψεως εννόμων αποτελεσμάτων, μπορεί να συγκριθεί με τη μίσθωση ή την αγρομίσθωση. Δυνάμει της άδειας αποκλειστικής εκμεταλλεύσεως, ο παρέχων την άδεια παραχωρεί στον αντισυμβαλλόμενό του το δικαίωμα εκμεταλλεύσεως συγκεκριμένου δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, έχοντας επίγνωση ότι δεσμεύεται να μην παραχωρήσει την άδεια εκμεταλλεύσεως σε κανένα άλλο πρόσωπο και να μην εκμεταλλεύεται ο ίδιος το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας [68]. Η σύγκριση αυτή, όμως, δεν είναι ακόμη δυνατό να γενικευθεί ως προς όλες τις συμβάσεις παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως. Το γεγονός ότι δεν υφίσταται άμεση αναλογία μεταξύ της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως και της συμβάσεως μισθώσεως ή αγρομισθώσεως συνιστά ένα πρόσθετο επιχείρημα υπέρ της απόψεως ότι η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί ως σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001.

γ) Σπουδαιότητα της ομοιόμορφης ερμηνείας του κανονισμού 44/2001 και του κανονισμού Ρώμη Ι.

67. Στο πλαίσιο του ορισμού της έννοιας της υπηρεσίας, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο ορισμός της έννοιας αυτής, τον οποίο θα δώσει το Δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση, θα ασκήσει επιρροή και στον ορισμό της ίδιας έννοιας στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΚ) 593/2008 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές [69] (στο εξής: κανονισμός Ρώμη Ι). Συγκεκριμένα, κατά την έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού Ρώμη Ι, «το καθ' ύλην πεδίο

66 — Όσον αφορά την αυστριακή νομική θεωρία, βλ. Kucsko G., *Geistiges Eigentum. Markenrecht, Musterrecht, Patentrecht, Urheberrecht,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 35, σ. 929, ο οποίος θεωρεί ότι η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως αποτελεί σύμβαση sui generis. Επίσης, για τη σλοβενική νομική θεωρία, βλ. Podobnik, K., σε Juhart, M., Plavšak, N. (επιμ.), *Obligacijski zakonik (posebni del) s komentarjem,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 46, ερμηνεία του άρθρου 704, σ. 62. Όσον αφορά τη γερμανική νομική θεωρία, βλ., ως προς τον αυτοτελή χαρακτήρα της συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, Busse, R. (επιμ.), *Patentgesetz. Unter Berücksichtigung des Europäischen Patentübereinkommens, des Gemeinschaftspatentübereinkommens und des Patentzusammenarbeitsvertrags. Kommentar,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 46, σ. 297, σημείο 53, Stumpf, H., και Groβ, M., *Der Lizenzvertrag,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 38, σ. 42 και 43, σημείο 19. Επισημαίνεται ότι από το έγγραφο εμπειρογνωμόνων που φέρει τον τίτλο Principles of European Law on Lease of Goods (Αρχές του ευρωπαϊκού δικαίου μισθώσεως εμπορευμάτων) και προέρχεται από την ομάδα εργασίας για την εκπόνηση ευρωπαϊκού αστικού κώδικα προκύπτει ότι οι διατάξεις περί συμβάσεως μισθώσεως δεν έχουν εφαρμογή στην περίπτωση συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Βλ., σχετικώς, Lilleholt, K. κ.α., *Principles of European Law. Study Group on a European Civil Code. Lease of Goods (PEL LG),* Sellier. European law publishers, Μόναχο, 2008, σ. 108, όπου επισημαίνεται ότι, μολονότι οι διατάξεις των προαναφερθεισών αρχών μπορούν να τύχουν εφαρμογής στην περίπτωση μισθώσεως ενός αντιτύπου βιβλίου, DVD ή παρόμοιου μέσου, ατομικά, δεν αφορούν το ζήτημα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

67 — Όσον αφορά τη γερμανική νομική θεωρία, βλ. Stumpf, H., και Groβ, M., *Der Lizenzvertrag,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 38, σ. 44, σημείο 23. Για τη σλοβενική νομική θεωρία, βλ. Podobnik, K., σε Juhart, M., και Plavšak, N. (επιμ.), *Obligacijski zakonik (posebni del) s komentarjem,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 46, ερμηνεία του άρθρου 704, σ. 62.

68 — Βλ., σχετικώς, Bently, L., και Sherman, B., *Intellectual Property Law,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 44, σ. 255 και 950.

69 — Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008 (ΕΕ L 177, σ. 6).

εφαρμογής και οι διατάξεις του κανονισμού [αυτού]» πρέπει να συνάδουν με τον κανονισμό 44/2001. Σύμφωνα δε με τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού Ρώμη Ι, «όσον αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο ελλείψει επιλογής, η έννοια της "παροχής υπηρεσιών" και της "πώλησης αγαθών" θα πρέπει να ερμηνεύεται με τον ίδιο τρόπο όπως κατά την εφαρμογή του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001, στο μέτρο που η πώληση αγαθών και η παροχή υπηρεσιών καλύπτονται από τον εν λόγω κανονισμό».

68. Κατά συνέπεια, κατά την ερμηνεία της έννοιας του όρου «υπηρεσία» κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001, το Δικαστήριο δεν πρέπει να ερμηνεύσει την έννοια αυτή κατά τρόπο αντίθετο προς τη σημασία και τον σκοπό του κανονισμού Ρώμη Ι.

69. Όπως επισήμανε με τις παρατηρήσεις της η Γερμανική Κυβέρνηση, από το ιστορικό θεσπίσεως του κανονισμού Ρώμη Ι προκύπτει ότι το κείμενο της προτάσεως του κανονισμού αυτού περιελάμβανε στο άρθρο 4, βάσει του οποίου καθορίζεται το εφαρμοστέο στη σύμβαση δίκαιο ελλείψει επιλογής εκ μέρους των συμβαλλομένων μερών, εκτός του σημείου 1, στοιχείο β΄, περί καθορισμού του εφαρμοστέου δικαίου στις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, και επιπλέον στοιχείο περί καθορισμού του εφαρμοστέου δικαίου στην περίπτωση των συμβάσεων που αφορούν την πνευματική ή τη βιομηχανική ιδιοκτησία [70]. Από τα έγγραφα σχετικά με τη διαδικασία θεσπίσεως του κανονισμού αυτού προκύπτει ότι το τελευταίο αυτό στοιχείο δεν περιελήφθη στο τελικό κείμενο του κανονισμού Ρώμη Ι για τον λόγο ότι δεν επετεύχθη συμφωνία των κρατών μελών στο Συμβούλιο ως προς το ποιό από τα συμβαλλόμενα μέρη οφείλει να προβεί στη χαρακτηριστική παροχή [71], και όχι για τον λόγο ότι ήταν αναγκαίο η σύμβαση αυτή να χαρακτηρισθεί ως σύμβαση παροχής υπηρεσιών. Εάν, κατά την ερμηνεία της έννοιας του όρου «υπηρεσία» κατά τον κανονισμό 44/2001, γινόταν δεκτό ότι η παραχώρηση άδειας εκμεταλλεύσεως εμπίπτει στην έννοια αυτή, αυτό θα αντέβαινε στη σημασία και τον σκοπό του ορισμού της έννοιας της υπηρεσίας κατά τον κανονισμό Ρώμη Ι. Το στοιχείο αυτό αποτελεί, συνεπώς, ακόμη ένα πρόσθετο επιχείρημα υπέρ της απόψεως ότι η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δεν είναι σύμβαση παροχής «υπηρεσιών» κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001.

70 — Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι) [COM (2005) 650 τελικό] βλ. άρθρο 4, σημείο 1, στοιχείο στ΄, της προτάσεως της Επιτροπής, κατά το οποίο «η σύμβαση που αφορά την πνευματική ή βιομηχανική ιδιοκτησία διέπεται από το δίκαιο της χώρας στην οποία αυτός που μεταβιβάζει ή εκχωρεί τα δικαιώματα έχει τη συνήθη διαμονή του».

71 — Εκτός της προπαρατεθείσας προτάσεως της Επιτροπής, εξετάσθηκαν επίσης, κατά τη διαδικασία θεσπίσεως του κανονισμού Ρώμη Ι, η πρόταση της σουηδικής αντιπροσωπείας, η οποία λάμβανε υπόψη το εδαφικό στοιχείο της παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (βλ. υπ' αριθ. 5460/07 έγγραφο του Συμβουλίου, της 25ης Ιανουαρίου 2007), και η πρόταση της Προεδρίας, η οποία αποτελούσε συμβιβαστική λύση μεταξύ της σουηδικής προτάσεως και της προτάσεως της Επιτροπής (βλ. υπ' αριθ. 6935/07 έγγραφο του Συμβουλίου, της 2ας Μαρτίου 2007). Τελικά, αποφασίσθηκε να απαλειφθεί το άρθρο 4, σημείο 1, στοιχείο στ΄, της προτάσεως κανονισμού (υπ' αριθ. 8229/07 έγγραφο του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2007). Βλ., επίσης, έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επί της προτάσεως κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι), της 21ης Νοεμβρίου 2007 (A6-450/2007), με την οποία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρότεινε να απαλειφθεί το στοιχείο στ΄ του άρθρου 4, σημείο 1, της προτάσεως του κανονισμού αυτού. Λόγω της ποικιλομορφίας των συμβάσεων που αφορούν την πνευματική ιδιοκτησία και των συμφυών δυσχερειών ως προς τον καθορισμό του συμβαλλομένου μέρους που οφείλει την εκπλήρωση της χαρακτηριστικής παροχής της συμβάσεως, η ομάδα εργασίας του Max Planck Institute for Comparative and International Private Law (Ινστιτούτου Max Planck αλλοδαπού και ιδιωτικού διεθνούς δικαίου) πρότεινε επίσης να απαλειφθεί το άρθρο 4, σημείο 1, στοιχείο στ΄, της προτάσεως κανονισμού βλ. Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, «Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the law applicable to contractual obligations (Rome I)», *RabelsZ,* αριθ. 2/2007, σ. 265.

δ) Έλλειψη αναλογίας προς τον ορισμό των υπηρεσιών κατά τις κοινοτικές διατάξεις περί ΦΠΑ

70. Αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι αναιρεσείοντες της κύριας δίκης και η Επιτροπή, φρονώ ότι ο ορισμός της έννοιας της υπηρεσίας κατά τις κοινοτικές οδηγίες περί ΦΠΑ δεν μπορεί, για πλείονες λόγους, να τύχει εφαρμογής προκειμένου να ορισθεί η έννοια αυτή στο πλαίσιο του κανονισμού 44/2001.

71. Πρώτον, από τη διατύπωση του ορισμού της έννοιας αυτής κατά τις οδηγίες περί ΦΠΑ προκύπτει ότι πρόκειται για ορισμό εξ αντιδιαστολής ο οποίος είναι, ως εκ της φύσεώς του, ιδιαιτέρως διασταλτικός. Έτσι, το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της έκτης οδηγίας περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών [72], και το άρθρο 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/112, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας [73], ορίζουν ότι, στο πλαίσιο των δύο αυτών οδηγιών, «ως παροχή υπηρεσιών νοείται κάθε πράξη η οποία δεν αποτελεί παράδοση αγαθών». Εκτός της εισαγωγής στο έδαφος της Κοινότητας, κατά τις δύο αυτές οδηγίες χαρακτηρίζονται, συνεπώς, ως πράξεις φορολογητέες εντός του εδάφους αυτού μόνο δύο κατηγορίες οικονομικών δραστηριοτήτων, η παράδοση αγαθών και η παροχή υπηρεσιών, οπότε ο ορισμός της έννοιας της υπηρεσίας είναι, στο πλαίσιο αυτό, κατ' ανάγκη διασταλτικός.

72 — Οδηγία προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 6.

73 — Οδηγία προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 6.

72. Ο κανονισμός 44/2001 δεν προβλέπει, όμως, ότι η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται βάσει των κανόνων που έχουν εφαρμογή επί των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών οσάκις δεν πρόκειται για σύμβαση παραδόσεως αγαθών. Αντιθέτως, ο κανονισμός αυτός περιέχει τη ρητή διάταξη του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, περί καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας στην περίπτωση συμβάσεως που δεν αποτελεί ούτε σύμβαση παραδόσεως αγαθών ούτε σύμβαση παροχής υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, από το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο γ΄, του κανονισμού αυτού προκύπτει ρητώς ότι το στοιχείο α΄ εφαρμόζεται εφόσον δεν εφαρμόζεται το στοιχείο β΄. Ως εκ τούτου, ένας τόσο ευρύς ορισμός της έννοιας της υπηρεσίας δεν είναι αναγκαίος στο πλαίσιο του κανονισμού 44/2001, δεδομένου ότι παραμένει σε κάθε περίπτωση δυνατός ο καθορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, σε περίπτωση κατά την οποία δεν είναι δυνατό να καθορισθεί η διεθνής δικαιοδοσία βάσει του στοιχείου β΄ του εν λόγω άρθρου.

73. Δεύτερον, η έννοια της υπηρεσίας ορίζεται διασταλτικά στο πλαίσιο των κοινοτικών οδηγιών περί ΦΠΑ, για τον λόγο ότι το πεδίο εφαρμογής των οδηγιών αυτών είναι επίσης ιδιαιτέρως ευρύ [74], προκειμένου να περιλάβει όλες τις φορολογητέες οικονομικές πράξεις. Όπως στην περίπτωση του πρωτογενούς δικαίου, έτσι και στην περίπτωση των κοινοτικών οδηγιών περί ΦΠΑ δεν συμφωνώ με την άποψη ότι η διασταλτική ερμηνεία της έννοιας του όρου «υπηρεσία» μπορεί επίσης να τύχει εφαρμογής άνευ επιφυλάξεων στην

74 — Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της έκτης οδηγίας, βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 26ης Μαρτίου 1987, 235/85, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (Συλλογή 1987, σ. 1471, σκέψη 6), της 4ης Δεκεμβρίου 1990, C-186/89, van Tiem (Συλλογή 1990, σ. I-4363, σκέψη 17), και της 12ης Σεπτεμβρίου 2000, C-358/97, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (Συλλογή 2000, σ. I-6301). Στο σημείο 27 των προτάσεών μου της 9ης Δεκεμβρίου 2008 στην υπόθεση C-572/07, Tellmer Property, επισημαίνω ότι το πεδίο εφαρμογής της έκτης οδηγίας περί ΦΠΑ ορίζεται κατά τρόπο ιδιαιτέρως διασταλτικό.

περίπτωση του κανονισμού 44/2001. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι έννοιες αυτές ορίζονται πάντα αναλόγως του αντίστοιχου νομικού πλαισίου τους, οπότε ο ορισμός εντός συγκεκριμένου νομικού πλαισίου δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής άνευ άλλου τινός σε διαφορετικό νομικό πλαίσιο. Δεδομένου ότι τα φορολογικά ζητήματα συνιστούν ιδιαίτερο τομέα όπου επιδιώκεται η επίτευξη ειδικών στόχων, ο ορισμός της έννοιας της υπηρεσίας κατά τον τομέα αυτό δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής στο πλαίσιο του κανονισμού 44/2001.

ε) Η άποψη της νομικής θεωρίας

74. Πρέπει να επισημανθεί επίσης ότι η νομική θεωρία παραθέτει πλείονα παραδείγματα συμβάσεων παροχής «υπηρεσιών» κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001: συμβάσεις εργασίας, συμβάσεις μεταφοράς αγαθών, συμβάσεις εντολής, συμβάσεις παροχής φροντίδων, συμβάσεις παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, συμβάσεις παροχής υπηρεσιών εκπαιδεύσεως και συμβάσεις εξομοιούμενες προς αυτές [75]. Η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως ουδέποτε παρατίθεται μεταξύ των παραδειγμάτων αυτών. Αντιθέτως, ορισμένοι συγγραφείς επισημαίνουν ρητώς ότι στην περίπτωση συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως ή συμβάσεως με την οποία μεταβιβάζονται δικαιώματα εκμεταλλεύσεως πνευματικής ιδιοκτησίας η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001 [76].

3. Πρόταση

75. Κατόπιν το προεκτεθέντων, προτείνω να δοθεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η σύμβαση, με την οποία ο δικαιούχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας παραχωρεί στον αντισυμβαλλόμενό του την άδεια εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος αυτού (σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως), δεν αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου αυτού.

75 — Rauscher, T. (επιμ.), *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 52, σ. 179, σημείο 50, Czernich, D. σε Czernich, D., Kodek, και G. E., Tiefenthaler, S., *Europäisches Gerichtsstands- und Vollstreckungsrecht EuGVO und Lugano-Übereinkommen. Kurzkommentar,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 58, σ. 75, σημείο 40.

76 — Βλ. Mankowski, P. σε Magnus, U., Mankowski, P. (επιμ.), *Brussels I Regulation,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 27, σ. 152, σημείο 129, όπου η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως αναφέρεται ρητώς ως σύμβαση στην περίπτωση της οποίας η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001. O Takahashi, K., «Jurisdiction in matters relating to contract: Article 5(1) of the Brussels Convention and Regulation», *European Law Review,* αριθ. 5/2002, σ. 534, επισημαίνει ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, έχει εφαρμογή και στην περίπτωση συμβάσεων παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Βλ., για παράδειγμα, Berlioz. P., La notion de fourniture de services au sens de l'article 5-1 b) du règlement « Bruxelles I », *Journal du droit international (Clunet),* αριθ. τ. 3/2008, σημεία 85 έως 95, όπου επισημαίνεται ότι γενικώς η σύμβαση παραχωρήσεως δικαιωμάτων δεν αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 44/2001.

Γ — *Δεύτερο προδικαστικό ερώτημα*

76. Το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε επικουρικώς το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο, δηλαδή αν γίνει δεκτό ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου αυτού.

77. Καθόσον φρονώ ότι πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο υποβλήθηκε επικουρικώς.

Δ — *Τρίτο προδικαστικό ερώτημα*

78. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχεία α΄ και γ΄, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας, κατ' εφαρμογή του άρθρου αυτού, για την εκδίκαση διαφορών εκ συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως πρέπει να κρίνεται βάσει των αρχών που απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Δηλαδή, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν, κατά την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001, πρέπει να διασφαλισθεί η συνέχεια ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

79. Ο κανονισμός 44/2001 καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία επί διαφορών εκ συμβάσεως κατά διαφορετικό τρόπο απ' ό,τι η Σύμβαση των Βρυξελλών, στο πλαίσιο δε αυτό θεσπίσθηκε το άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001, του οποίου το περιεχόμενο τροποποιήθηκε σε σχέση με αυτό του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Το περιεχόμενο και η εν γένει οικονομία της τροποποιήσεως του άρθρου αυτού μπορεί να γίνει κατανοητό μόνον εφόσον ληφθεί υπόψη η εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών και, κυρίως, εφόσον ληφθούν υπόψη οι κριτικές που διατυπώθηκαν κατά της ερμηνείας αυτής. Συνεπώς, θα εκτεθούν κατωτέρω, καταρχάς, το περιεχόμενο της ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, οι λόγοι που επέβαλαν την τροποποίηση του άρθρου αυτού και το περιεχόμενο της τροποποιήσεως αυτής, ακολούθως δε θα εξετασθεί το ζήτημα της ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχεία α΄ και γ΄, του κανονισμού 44/2001.

1. Η τροποποίηση των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών εκ συμβάσεως: από τη Σύμβαση των Βρυξελλών στον κανονισμό 44/2001

α) Ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών

80. Κατά το άρθρο 5, σημείο 1, πρώτη περίοδος, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους μπορεί να εναχθεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, στην περίπτωση διαφορών εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου όπου εκπληρώθηκε ή όφειλε να εκπληρωθεί η επίδικη παροχή [77]. Το Δικαστήριο ερμήνευσε την έννοια του «τόπου όπου εκπληρώθηκε ή όφειλε να εκπληρωθεί η παροχή» με τις αποφάσεις De Bloos [78] και Tessili [79], οι οποίες εκδόθηκαν την ίδια ημέρα, στις 6 Οκτωβρίου 1976, και με τις οποίες το Δικαστήριο απάντησε στα δύο ουσιώδη ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία του άρθρου αυτού: πρώτον, ποιά παροχή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη προκειμένου να καθορισθεί η διεθνής δικαιοδοσία βάσει της διατάξεως αυτής, και, δεύτερον, βάσει ποίων συνδέσμων πρέπει να προσδιορίζεται ο τόπος εκπληρώσεως της παροχής αυτής. Έτσι, με την απόφαση De Bloos, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ως «παροχή» κατά το άρθρο αυτό νοείται η συμβατική παροχή που αποτελεί αντικείμενο της αγωγής [80], δηλαδή η επίδικη παροχή, αντικείμενο της εκκρεμούσας δίκης μεταξύ των δύο συμβαλλομένων μερών. Με την απόφαση Tessili, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο τόπος εκπληρώσεως της επίδικης συμβατικής παροχής καθοριζόταν σύμφωνα με το δίκαιο που τη διέπει βάσει των κανόνων συγκρούσεως του δικαστηρίου που έχει επιληφθεί της διαφοράς [81]. Το Δικαστήριο αιτιολόγησε την απόφαση αυτή με το σκεπτικό ότι δεν ήταν δυνατή η ακριβέστερη ερμηνεία του άρθρου αυτού λαμβανομένων υπόψη των υφισταμένων διαφορών μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών όσον αφορά τις συμβάσεις και της ελλείψεως, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του δικαίου, οποιασδήποτε ενοποιήσεως του εφαρμοστέου ουσιαστικού δικαίου [82].

81. Προκειμένου να καθορισθεί το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο βάσει της ερμηνείας αυτής, το δικαστήριο που έχει επιληφθεί της διαφοράς πρέπει να προβεί σε ανάλυση συνιστάμενη σε τρία στάδια, την οποία ο γενικός εισαγγελέας Ruiz-Jarabo Colomer δικαίως χαρακτήρισε ως δυσχερή, στις προτάσεις του στην υπόθεση GIE Groupe Concorde κ.λπ. [83]. Πρέπει, πρώτον, να προσδιορίσει τη συμβατική παροχή που αποτελεί το αντικείμενο της ένδικης διαφοράς μεταξύ των δύο συμβαλλομένων. Ακολούθως, πρέπει να καθορίσει, βάσει των κανόνων συγκρούσεως του εθνικού δικαίου του, το ουσιαστικό δίκαιο που είναι εφαρμοστέο στη συμβατική σχέση των διαδίκων (lex causae). Τέλος, πρέπει, σύμφωνα με το δίκαιο αυτό, να καθορίσει τον τόπο εκπληρώσεως της επίμαχης συμβατικής παροχής.

77 — Βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, δεύτερη περίοδος, της Συμβάσεως των Βρυξελλών καθοριζόταν η διεθνής δικαιοδοσία όσον αφορά τις διαφορές από ατομικές συμβάσεις εργασίας. Στον κανονισμό 44/2001, αυτή η ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας αποτελεί το αντικείμενο ειδικού τμήματος περί διεθνούς δικαιοδοσίας όσον αφορά τις διαφορές από ατομική σύμβαση εργασίας (άρθρα 18 έως 21).

78 — Απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 9.

79 — Απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 10.

80 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 9 απόφαση De Bloos (σκέψη 13).

81 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση Tessili (σκέψη 13).

82 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση Tessili (σκέψη 14).

83 — Βλ. σημείο 28 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Ruiz-Jarabo Colomer, της 16ης Μαρτίου, στην υπόθεση C-440/97, GIE Groupe Concorde (απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 1999, Συλλογή 1999, σ. I-6307).

β) Λόγοι που επέβαλαν την τροποποίηση του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών

82. Η ερμηνεία αυτή του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών προκάλεσε διάφορες πρακτικές δυσχέρειες στα εθνικά δικαστήρια, οσάκις αυτά αποφαίνονται επί του αν έχουν διεθνή δικαιοδοσία, και έντονες κριτικές εκ μέρους της νομικής θεωρίας, ανάγκασε δε τους γενικούς εισαγγελείς να προτείνουν την τροποποίηση της νομολογίας αυτής. Η κριτική στρεφόταν κατά διαφόρων σημείων της ερμηνείας αυτής.

83. Πρώτον, όσον αφορά τον περίπλοκο χαρακτήρα των κανόνων που απορρέουν από τη νομολογία αυτή, ο καθορισμός του έχοντος διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίου είναι, στην πράξη, εξαιρετικά δυσχερής, γεγονός που έχει επιπτώσεις στην εξέλιξη της δίκης προτού καν το δικαστήριο εξετάσει την ουσία της υποθέσεως [84]. Δεύτερον, ο καθορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει των κανόνων που τέθηκαν με την ερμηνεία αυτή είναι εξαιρετικά απρόβλεπτος για τους διαδίκους, δεδομένου ότι η lex causae κάθε κράτους μέλους μπορεί να καθορίζει διαφορετικό τόπο εκπληρώσεως της παροχής για παροχές του ίδιου είδους [85]. Ο τόπος εκπληρώσεως της επίμαχης παροχής –και, κατά συνέπεια, το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο– εξαρτάται από το εφαρμοστέο δίκαιο στη συμβατική σχέση. Τρίτον, ο καθορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει των προπαρατεθεισών κανόνων μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη πλειόνων δικαστηρίων εχόντων διεθνή δικαιοδοσία σε περίπτωση που από την ίδια σύμβαση απορρέουν περισσότερες διαφορές [86]. Τέταρτον, ο καθορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει των

84 — Βλ., σχετικώς, Kropholler, J., *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar zu EuGVO und Lugano-Übereinkommen,* 7η έκδοση, Verlag Recht und Wirtschaft, Χαϊδελβέργη, 2002, σ. 131, σημείο 17. Βλ., επίσης, Hill, J., «Jurisdiction in Matters Relating to a Contract under the Brussels Convention», *International and Comparative Law Quarterly,* αριθ. 3/1995, σ. 606, που επισημαίνει ότι σε περίπτωση κατά την οποία οι δύο συμβαλλόμενοι δεν επέλεξαν το εφαρμοστέο στη σύμβασή τους δίκαιο ο καθορισμός του δικαίου αυτού είναι δυσχερής.

85 — Βλ. σημεία 61 επ. των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Y. Bot, της 15ης Φεβρουαρίου 2007, στην υπόθεση C-386/05, Color Drack (απόφαση της 3ης Μαΐου 2007, Συλλογή 2007, σ. I-3699). Η έλλειψη προβλεψιμότητας είναι, για παράδειγμα, ιδιαίτερα έντονη οσάκις η επίμαχη παροχή είναι χρηματική, οπότε, βάσει του δικαίου ορισμένων μεν κρατών μελών, πρέπει να εκπληρωθεί στον τόπο κατοικίας του οφειλέτη, βάσει δε του δικαίου άλλων κρατών μελών, στον τόπο κατοικίας του δανειστή το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο μεταβάλλεται κι αυτό με τη σειρά του αναλόγως του εφαρμοζόμενου δικαίου βλ., σχετικώς, Hill, J., «Jurisdiction in Matters Relating to a Contract under the Brussels Convention», προπαρατεθέν στην υποσημείωση 84, σ. 606. Επισημαίνεται επίσης ότι, σε περίπτωση κατά την οποία το εφαρμοστέο στη συμβατική παροχή δίκαιο προβλέπει ότι ο οφειλέτης πρέπει να εκπληρώσει τη χρηματική παροχή στον τόπο κατοικίας του δανειστή, ο δεύτερος βρίσκεται σε ευνοϊκή θέση, καθόσον μπορεί να εναγάγει τον οφειλέτη ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους εντός του οποίου κατοικεί.

86 — Βλ., σχετικώς, σημεία 55 επ. των προπαρατεθεισών στην υποσημείωση 85 προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Y. Bot στην υπόθεση Color Drack. Ο γενικός εισαγγελέας επισήμανε (σημείο 58) ότι η απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1999, C-420/97, Leathertex (Συλλογή 1999, σ. I-6747), καταδεικνύει τη δυσχέρεια αυτή η υπόθεση εκείνη αφορούσε τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας στην περίπτωση συμβάσεως αντιπροσωπείας: μια βελγική εταιρία (εμπορικός αντιπρόσωπος) ενήγαγε ιταλική εταιρία ζητώντας την καταβολή, αφενός, καθυστερούμενων προμηθειών, και, αφετέρου, αποζημιώσεως λόγω μη τηρήσεως της προθεσμίας για καταγγελία της συμβάσεως. Κρίθηκε ότι τα βελγικά δικαστήρια είχαν διεθνή δικαιοδοσία όσον αφορά την απαίτηση καταβολής αποζημιώσεως λόγω μη τηρήσεως της προθεσμίας καταγγελίας, ενώ για την απαίτηση καταβολής των προμηθειών είχαν διεθνή δικαιοδοσία τα ιταλικά δικαστήρια. Όσον αφορά τη νομική θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Hill, J., «Jurisdiction in Matters Relating to a Contract under the Brussels Convention», προπαρατεθέν στην υποσημείωση 84, σ. 601, Beaumont, P. R., «The Brussels Convention Becomes a Regulation: Implications for Legal Basis, External Competence and Contract Jurisdiction», σε Fawcett, J. (επιμ.), *Reform and Development of Private International Law. Essays in Honour of Sir Peter North,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 29, σ. 16, Gaudemet-Tallon, H., *Les Conventions de Bruxelles et de Lugano. Compétence internationale, reconnaissance et exécution des jugements en Europe,* 2η έκδοση, Montchrestien, Παρίσι, 1996, σ. 117.

προπαρατεθεισών κανόνων δεν έχει κατ' ανάγκη ως αποτέλεσμα να μπορεί να ασκήσει διεθνή δικαιοδοσία το δικαστήριο που έχει τον στενότερο σύνδεσμο με την ένδικη διαφορά [87].

84. Το Δικαστήριο, πάντως, δεν έκρινε ότι έπρεπε να παρεκκλίνει από την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, σύμφωνα με τις αποφάσεις De Bloos και Tessili παρά τις πολυάριθμες κριτικές και τις προτάσεις των γενικών εισαγγελέων για τροποποίηση της νομολογίας αυτής [88], το Δικαστήριο, αντιθέτως, την επιβεβαίωσε επανειλημμένα, για παράδειγμα με τις αποφάσεις GIE Groupe Concorde κ.λπ. [89] και Leathertex [90]. Στην υπόθεση Besix, επισήμανε ρητώς ότι δεν ήταν δυνατό να δοθεί αυτοτελής ερμηνεία της έννοιας του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή, χωρίς να τεθεί εν αμφιβόλω η πάγια νομολογία που διατυπώθηκε κατά πρώτον με την απόφαση Tessili [91].

87 — Όσον αφορά τη νομική θεωρία, βλ., για παράδειγμα, Hill, J., «Jurisdiction in Matters Relating to a Contract under the Brussels Convention», προπαρατεθέν στην υποσημείωση 84, σ. 601, Kropholler, J., και von Hinden, M., «Die Reform des europäischen Gerichtsstands am Erfüllungsort (Art. 5 Nr. 1 EuGVÜ)», σε Schack, H. (επιμ.), *Gedächtnisschrift für Alexander Lüderitz*, Beck, Μόναχο, 2000, σ. 402. Λόγω του ότι το δικαστήριο που θα είχε διεθνή δικαιοδοσία βάσει της νομολογίας που διατυπώθηκε με τις αποφάσεις De Bloos και Tessili δεν συνδέεται με το αντικείμενο της διαφοράς, η γαλλική Cour de Cassation παρέκκλινε από τους κανόνες αυτούς και καθόρισε τη διεθνή δικαιοδοσία βάσει του τόπου εκπληρώσεως της χαρακτηριστικής παροχής της συμβάσεως βλ., συναφώς, Mourre, A., «À propos de l'application de l'art. 5-1 de la Convention de Bruxelles aux litiges nés de la rupture d'un contrat de représentation», *Gazette du Palais*, αριθ. V/1994, σ. 849 επ.

88 — Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα C. O. Lenz, της 8ης Μαρτίου 1994, στην υπόθεση C-288/92, Custom Made Commercial (απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Ιουνίου 1994, Συλλογή 1994, σ. I-2913), προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Léger, της 16ης Μαρτίου 1999, στην υπόθεση C-420/97, Leathertex (απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Οκτωβρίου 1999, Συλλογή 1999, σ. I-6747), και προπαρατεθείσες στην υποσημείωση 85 προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Y. Bot στην υπόθεση Color Drack.

89 — Απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 1999, C-440/97 (Συλλογή 1999, σ. I-6307).

90 — Απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 86.

91 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 7 απόφαση Besix, σκέψη 36. Επισημαίνεται συναφώς ότι η απόφαση Besix εκδόθηκε μετά τη δημοσίευση του κανονισμού 44/2001 και λίγο πριν αυτός τεθεί σε εφαρμογή, την 1η Μαρτίου 2002.

γ) Απάντηση στην κριτική: το άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001

85. Κατά τη θέσπιση του κανονισμού 44/2001, ο κοινοτικός νομοθέτης έλαβε υπόψη τις προπαρατεθείσες κριτικές και επέλεξε να τροποποιήσει εν μέρει τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας επί ενοχών εκ συμβάσεως. Κατά τη θέσπιση του κανονισμού αυτού, η σημασία και το περιεχόμενο της τροποποιήσεως αυτής αποτέλεσαν αντικείμενο έντονων διαφωνιών [92]. Κατόπιν μακροχρόνιων διαπραγματεύσεων, το άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 επελέγη να διατυπωθεί τελικώς κατά τέτοιο τρόπο ώστε, όσον αφορά δύο κατηγορίες συμβάσεων –τη σύμβαση πωλήσεως εμπορευμάτων και τη σύμβαση παροχής υπηρεσιών–, ο τόπος εκπληρώσεως της επίδικης παροχής να ορίζεται, στο στοιχείο β΄, αυτοτελώς βάσει του κριτηρίου της χαρακτηριστικής παροχής της συμβάσεως, ενώ όσον αφορά όλες τις άλλες συμβάσεις, να διατηρηθεί, στο στοιχείο α΄, η διατύπωση του άρθρου 5, σημείο 1, πρώτη περίοδος, της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

2. Ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχεία α΄ και γ΄, του κανονισμού 44/2001

86. Από το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο γ΄, του κανονισμού 44/2001 προκύπτει ότι, σε περίπτωση κατά την οποία δεν εφαρμόζεται το στοιχείο β΄, για τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας εφαρμόζεται το στοιχείο α΄ του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού αυτού.

92 — Βλ., σχετικώς, Kohler, C., «Revision des Brüsseler und Luganer Übereinkommens», σε Gottwald, P. (επιμ.), *Revision des EuGVÜ — Neues Schiedsverfahrensrecht*, προπαρατεθέν στην υποσημείωση 29, σ. 12.

Δεδομένου ότι στο πλαίσιο της απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα διαπιστώθηκε ότι στην υπό κρίση υπόθεση η διεθνής δικαιοδοσία δεν μπορεί να καθορισθεί βάσει του στοιχείου β΄ του άρθρου αυτού, αυτή πρέπει να καθορισθεί βάσει του στοιχείου α΄ του εν λόγω άρθρου. Το στοιχείο α΄ ορίζει ότι πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος «ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή [επίδικη παροχή]». Κατά την ερμηνεία του στοιχείου αυτού, φρονώ ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η διατύπωση του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001 είναι όμοια αυτής του άρθρου 5, σημείο 1, πρώτη περίοδος, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, λόγω της συνέχειας μεταξύ του κανονισμού 44/2001 και της Συμβάσεως των Βρυξελλών και λόγω της ερμηνείας με βάση το ιστορικό θεσπίσεως.

87. Επισημαίνεται, καταρχάς, ότι η διατύπωση του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001 είναι πανομοιότυπη με αυτήν του άρθρου 5, σημείο 1, πρώτη περίοδος, της Συμβάσεως των Βρυξελλών. Λαμβανομένης υπόψη της αρχής της συνέχειας, μεταξύ της ερμηνείας του κανονισμού 44/2001 και της ερμηνείας της Συμβάσεως των Βρυξελλών, επιβάλλεται, κατά τη γνώμη μου, η διαπίστωση ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνεύεται κατά τον ίδιο τρόπο με το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

88. Η σπουδαιότητα της αρχής της συνέχειας ως προς την ερμηνεία του κανονισμού 44/2001 προκύπτει από τη δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού, σύμφωνα με την οποία πρέπει να διασφαλισθεί η συνέχεια μεταξύ της Συμβάσεως των Βρυξελλών και του εν λόγω κανονισμού, συνέχεια την οποία πρέπει να διασφαλίσει και το Δικαστήριο όσον αφορά την ερμηνεία του κανονισμού αυτού. Στη νομολογία του Δικαστηρίου επισημαίνεται η σπουδαιότητα της συνέχειας ως προς την ερμηνεία αυτών των δύο νομοθετημάτων.

89. Ήδη με την απόφαση Henkel [93], όπου βεβαίως αντικείμενο ερμηνείας δεν ήταν ο κανονισμός 44/2001, αλλά η Σύμβαση των Βρυξελλών, η οποία αποτελούσε το ισχύον δίκαιο κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως, το Δικαστήριο επισήμανε τη σπουδαιότητα της ομοιόμορφης ερμηνείας της Συμβάσεως των Βρυξελλών και του εν λόγω κανονισμού. Η απόφαση εκδόθηκε αφότου τέθηκε σε ισχύ ο κανονισμός 44/2001 [94]. Για να ερμηνεύσει το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, το Δικαστήριο στηρίχθηκε, μεταξύ άλλων, στη σαφέστερη διατύπωση του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 [95], και επισήμανε ότι, ελλείψει οποιουδήποτε λόγου επιβάλλοντος διαφορετική ερμηνεία, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών έχει περιεχόμενο ταυτόσημο με την αντίστοιχη διάταξη του κανονισμού 44/2001 [96]. Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι τούτο είναι κατά μείζονα λόγο σημαντικό, καθόσον ο κανονισμός αυτός αντικατέστησε τη Σύμβαση των Βρυξελλών όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών, εξαιρουμένου του Βασιλείου της Δανίας [97].

93 — Απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 22.

94 — Η απόφαση Henkel εκδόθηκε την 1η Οκτωβρίου 2002, ενώ ο κανονισμός 44/2001 τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαρτίου 2002.

95 — Βάσει του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, ένα πρόσωπο μπορούσε να εναχθεί «ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός», ενώ βάσει του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, ένα πρόσωπο μπορεί να εναχθεί «ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη *ή ενδέχεται* να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός» (Η υπογράμμιση δική μου).

96 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 22 απόφαση Henkel, σκέψη 49.

97 — Όπ.π.

90. Μολονότι το Δικαστήριο δεν επικαλέσθηκε ρητώς την αρχή της συνέχειας ως προς την ερμηνεία στην απόφαση Reisch Montage [98], στηρίχθηκε, προκειμένου να ερμηνεύσει τον κανονισμό 44/2001, στην νομολογία σχετικά με τη Σύμβαση των Βρυξελλών [99]. Την ίδια μέθοδο εφάρμοσε στις υποθέσεις Freeport [100], ASML Netherlands [101], FBTO Schadeverzekeringen [102] και Hassett και Doherty [103]. Σε πλείονες υποθέσεις, οι γενικοί εισαγγελείς επισήμαναν ρητώς τη σπουδαιότητα της συνέχειας μεταξύ της Συμβάσεως των Βρυξελλών και του κανονισμού 44/2001 [104].

91. Μέχρι σήμερα, το Δικαστήριο έκρινε ότι έπρεπε να παρεκκλίνει από την αρχή της συνέχειας και να ερμηνεύσει τον κανονισμό 44/2001 κατά τρόπο διαφορετικό απ' ό,τι τη Σύμβαση των Βρυξελλών, για παράδειγμα στην υπόθεση Glaxosmithkline [105], η οποία αφορούσε τη διεθνή δικαιοδοσία σε διαφορές που απορρέουν από ατομικές συμβάσεις εργασίας. Η διεθνής δικαιοδοσία για τη σύμβαση αυτή καθοριζόταν από το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, ενώ ο κανονισμός 44/2001 περιλαμβάνει σχετικώς ειδικό τμήμα ρυθμίσεων (άρθρα 18 έως 21). Το Δικαστήριο δικαιολόγησε τη διαφορετική ερμηνεία των διατάξεων αυτών με το σκεπτικό της ουσιώδους τροποποιήσεως της διατυπώσεως του κανονισμού 44/2001 η διαφοροποίηση ως προς την ερμηνεία ενισχύεται, εξάλλου, και από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του κανονισμού αυτού [106].

92. Και στην υπόθεση Ilsinger [107], επί της οποίας το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί, πρότεινα στο Δικαστήριο, στην περίπτωση των συμβάσεων που συνάπτουν καταναλωτές, να ερμηνεύσει το άρθρο 15, σημείο 1, στοιχείο γ΄, του κανονισμού 44/2001 κατά τρόπο διαφορετικό απ' ό,τι το άρθρο 13, πρώτο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, για τον λόγο ότι η διατύπωση του άρθρου του εν λόγω κανονισμού ήταν εν μέρει διαφορετική από αυτήν της Συμβάσεως.

93. Οι προϋποθέσεις που θα επέβαλαν την τροποποίηση της ερμηνείας αυτής σε σχέση με το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών δεν πληρούνται στην υπό κρίση υπόθεση, η οποία αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001. Τούτο συμβαίνει όχι μόνον διότι, όπως προαναφέρθηκε, η διατύπωση των δύο άρθρων είναι πανομοιότυπη, αλλά και για τον λόγο ότι η ερμηνεία βάσει του ιστορικού θεσπίσεως του κανονισμού καταδεικνύει ότι αυτή ήταν η ρητή βούληση του κοινοτικού νομοθέτη.

98 — Απόφαση της 13ης Ιουλίου 2006, C-103/05 (Συλλογή 2006, σ. I-6827).

99 — Όπ.π. (σκέψεις 22 έως 25).

100 — Απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 2007, C-98/06 (Συλλογή 2007, σ. I-8319, σκέψεις 39, 45 και 53).

101 — Απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2006, C-283/05 (Συλλογή 2006, σ. I-12041, σκέψη 24).

102 — Απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2007, C-463/06 (Συλλογή 2007, σ. I-11321, σκέψη 28).

103 — Απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2008, C-372/07 (Συλλογή 2008, σ. I-7403, σκέψεις 19 και 22).

104 — Βλ., για παράδειγμα, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Léger, της 28ης Σεπτεμβρίου 2006 στην προπαρατεθείσα υπόθεση ASML Netherlands (σημείο 10), προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Y. Bot, της 15ης Φεβρουαρίου 2007, στην προπαρατεθείσα υπόθεση Color Drack (σημείο 7), προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi, της 24ης Μαΐου 2007, στην προπαρατεθείσα υπόθεση Freeport (σημείο 4), και προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott, της 4ης Σεπτεμβρίου 2008, στην υπόθεση C-185/07, Allianz (πρώην Riunione Adriatica di Sicurta κ.λπ.), η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου (σημείο 28).

105 — Απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, C-462/06 (Συλλογή 2008, σ. 3965).

106 — Όπ.π. (σκέψεις 15 και 24).

107 — Βλ. προτάσεις μου της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, στην υπόθεση C-180/06, Ilsinger, η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου.

94. Η *ερμηνεία βάσει του ιστορικού θεσπίσεως* καταδεικνύει ότι η τελική διατύπωση του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001 υπήρξε το αποτέλεσμα συμβιβασμού, κατά τη διαδικασία θεσπίσεως του κανονισμού αυτού, μεταξύ αυτών που επιθυμούσαν τη διατήρηση των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που διατυπώθηκαν με τη νομολογία των αποφάσεων De Bloos και Tessili, και εκείνων που υποστήριζαν την τροποποίηση της νομολογίας αυτής. Μεταξύ αυτών των διαμετρικώς αντίθετων προτάσεων όσων αφορά τη διατύπωση του άρθρου αυτού –από τη διατήρηση του status quo έως τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας για όλες τις συμβάσεις βάσει του τόπου εκπληρώσεως της χαρακτηριστικής παροχής [108]–, υιοθετήθηκε τελικώς μια συμβιβαστική πρόταση, σύμφωνα με την οποία η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται βάσει του τόπου εκπληρώσεως της χαρακτηριστικής παροχής όσον αφορά δύο είδη συμβάσεων, δηλαδή τη σύμβαση πωλήσεως εμπορευμάτων και τη σύμβαση παροχής υπηρεσιών, ενώ για όλα τα άλλα είδη συμβάσεων διατηρείται το ισχύον καθεστώς. Χάρη σ' αυτή τη συμβιβαστική λύση, η οποία διαίρεσε, κατ' ουσία, σε δύο μέρη το άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001, κατέστη δυνατή η αναθεώρηση του άρθρου αυτού [109].

95. Η βούληση του νομοθέτη είναι επομένως σαφής: αυτοτελής καθορισμός του τόπου εκπληρώσεως της παροχής όσον αφορά τις συμβάσεις πωλήσεως εμπορευμάτων και τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, και διατήρηση, όσον αφορά τις λοιπές συμβάσεις, των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας όπως απορρέουν από την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, την οποία έχει δώσει το Δικαστήριο [110]. Αν βούληση του νομοθέτη ήταν, για παράδειγμα, να καθορίζεται η διεθνής δικαιοδοσία για όλες τις συμβάσεις βάσει του τόπου εκπληρώσεως της χαρακτηριστικής παροχής της συμβάσεως, τότε η το γράμμα του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 θα είχε διατυπωθεί αναλόγως. Λαμβανομένης υπόψη της τελικώς επιλεγείσας διατυπώσεως του άρθρου αυτού, από το κείμενο της διατάξεως σε ορισμένες γλώσσες προκύπτει σαφέστατα ότι η παροχή που αποτελεί το αντικείμενο της δίκης μεταξύ των δύο συμβαλλομένων είναι το καθοριστικό κριτήριο για να προσδιορισθεί το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο [111].

96. Βεβαίως, αυτή η συμβιβαστική λύση δεν είναι τέλεια. Τροποποιώντας τους κανόνες περί καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας μόνο στην περίπτωση των συμβάσεων πωλήσεως εμπορευμάτων και των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, ο κανονισμός 44/2001 εξάλειψε βεβαίως τις δυσχέρειες που οφείλο-

108 — Ως προς τις διάφορες δυνατότητες τροποποιήσεως του άρθρου αυτού, βλ. Kohler, C., «Revision des Brüsseler und Luganer Übereinkommens», σε Gottwald, P. (επιμ.), *Revision des EuGVÜ — Neues Schiedsverfahrensrecht,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 29, σ. 12 επ. Από το υπ' αριθ. 5202/99 έγγραφο του Συμβουλίου «Πρόταση συμβάσεως περί αναθεωρήσεως των Συμβάσεων των Βρυξελλών κα του Λουγκάνο», της 19ης Ιανουαρίου 1999, προκύπτει ότι μια από τις δυνατότητες διατυπώσεως του άρθρου 5, σημείο 1, πρώτο εδάφιο, του νέου κανονισμού ήταν η δυνατότητα να εναχθεί πρόσωπο: «ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου εκπληρώσεως της *χαρακτηριστικής* παροχής της συμβάσεως» (Η υπογράμμιση δική μου), ενώ μια άλλη δυνατότητα συνίστατο στη διατήρηση του status quo. Ο Beaumont, P. R., «The Brussels Convention Becomes a Regulation: Implications for Legal Basis, External Competence and Contract Jurisdiction», προπαρατεθέν στην υποσημείωση 29, σ. 16 και 17, για παράδειγμα, επισημαίνει ότι το Ηνωμένο Βασίλειο τάχθηκε υπέρ της διατηρήσεως του status quo.

109 — Βλ., σχετικώς, Mankowski, P. σε Magnus, U., Mankowski, P. (επιμ.), *Brussels I Regulation,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 27, σ. 153, σημείο 131.

110 — Η βούληση αυτή του νομοθέτη προκύπτει επίσης σαφώς από την προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 24 αιτιολογική έκθεση της προτάσεως κανονισμού (ΕΚ) του Συμβουλίου για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

111 — Σύμφωνα με το κείμενο σε ιταλική γλώσσα του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001, έχει διεθνή δικαιοδοσία για να εξετάσει διαφορές εκ συμβάσεως το δικαστήριο του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή που συνιστά το αντικείμενο της δίκης («in materia contrattuale, davanti al giudice del luogo in cui l'obbligazione dedotta in giudizio è stata o deve essere eseguita»), ενώ κατά το γερμανικό κείμενο, οσάκις αντικείμενο της δίκης είναι σύμβαση ή απαίτηση εκ συμβάσεως, διεθνή δικαιοδοσία έχει το δικαστήριο του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή αυτή («wenn ein Vertrag oder Ansprüche aus einem Vertrag den Gegenstand des Verfahrens bilden, vor dem Gericht des Ortes, an dem die Verpflichtung erfüllt worden ist oder zu erfüllen wäre»).

νταν στην εφαρμογή των κανόνων περί καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας, οι οποίοι τέθηκαν με τη νομολογία των αποφάσεων του Δικαστηρίου De Bloos και Tessili, εντούτοις οι δυσχέρειες αυτές εξακολουθούν να υφίστανται για όλα τα άλλα είδη συμβάσεων, στην περίπτωση των οποίων η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού αυτού. Επιπλέον, η τροποποίηση αυτών των κανόνων περί καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας προκαλεί δύο νέες δυσχέρειες.

97. Πρώτον, το γράμμα του άρθρου 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 εγείρει το ζήτημα της οριοθετήσεως μεταξύ της κατηγορίας των συμβάσεων για τις οποίες η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται βάσει του στοιχείου β΄ –δηλαδή των συμβάσεων πωλήσεως εμπορευμάτων και παροχής υπηρεσιών– και της κατηγορίας των συμβάσεων για τις οποίες η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται βάσει του στοιχείου α΄ του άρθρου αυτού. Η υπό κρίση υπόθεση καταδεικνύει ότι η διάκριση αυτή δεν είναι ευχερής, οπότε η κατηγορία στην οποία υπάγεται ορισμένη σύμβαση πρέπει να καθορίζεται κατά περίπτωση [112].

98. Δεύτερον, λόγω του ότι εξακολουθεί να έχει εφαρμογή η νομολογία του Δικαστηρίου που διατυπώθηκε με τις αποφάσεις De Bloos και Tessili, υφίσταται το ενδεχόμενο αποκλίσεων μεταξύ της ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001 και αυτής του στοιχείου β΄ της εν λόγω διατάξεως, καθόσον στην περίπτωση του στοιχείου β΄ η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται βάσει του τόπου εκπληρώσεως της χαρακτηριστικής παροχής, ενώ στην περίπτωση του στοιχείου α΄ καθορίζεται πάντα βάσει του τόπου εκπληρώσεως της επίμαχης παροχής.

99. Λόγω των προαναφερθεισών δυσχερειών τις οποίες διατηρεί ή ακόμη και προκαλεί η τροποποίηση των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας όσον αφορά τις διαφορές εκ συμβάσεως, η τροποποίηση της ερμηνείας του στοιχείου α΄ του άρθρου αυτού θα ήταν ίσως επιθυμητή [113], πλην όμως κάτι τέτοιο θα καταστρατηγούσε ή θα αντέβαινε ευθέως στη σαφή βούληση του νομοθέτη. Εάν έπραττε κάτι τέτοιο, το Δικαστήριο θα ενεργούσε, τελικά, ως νομοθέτης και θα υπερέβαινε τα όρια της δικαιοδοσίας του. Συνεπώς, όσον αφορά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001, φρονώ ότι πρέπει να συνεχίσει να έχει εφαρμογή η ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, την οποία έδωσε το Δικαστήριο με τις αποφάσεις De Bloos και Tessili.

100. Όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, η εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση των κανόνων περί καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας που απορρέουν από τις αποφάσεις De Bloos και Tessili θα έχει συγκεκριμένα ως αποτέλεσμα να γίνει δεκτό ότι το δικαστήριο του τόπου κατοικίας του προσώπου στο οποίο παραχωρήθηκε η άδεια εκμεταλλεύσεως, δηλαδή ένα γερμανικό δικαστήριο,

112 — Για πολλές συμβάσεις δεν είναι, εκ πρώτης όψεως, προφανές, αν πρέπει να υπαχθούν στο πεδίο εφαρμογής του στοιχείου α΄ ή του στοιχείου β΄ του άρθρου 5, σημείο 1. Για παράδειγμα, η σύμβαση μισθώσεως ή αγρομισθώσεως και η σύμβαση δανείου ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία. Ακόμη και για τις συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του στοιχείου β΄ του άρθρου αυτού, η διάκριση μεταξύ συμβάσεως πωλήσεως εμπορευμάτων και συμβάσεως παροχής υπηρεσιών δεν είναι πάντα ευχερής η Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe. Règlement n° 44/2001, Conventions de Bruxelles et de Lugano,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 51, σ. 147, επισημαίνει σχετικώς το παράδειγμα της συμβάσεως δικαιοχρήσεως. Βεβαίως, δεδομένου ότι το κριτήριο καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας είναι ομοιόμορφο στο πλαίσιο του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού αυτού, η διάκριση μεταξύ συμβάσεως πωλήσεως εμπορευμάτων και συμβάσεως παροχής υπηρεσιών δεν θα καταστεί αιτία προβλημάτων.

113 — Mankowski, P. σε Magnus, U., Mankowski, P. (επιμ.), *Brussels I Regulation,* προπαρατεθέν στην υποσημείωση 27, σ. 158, σημείο 138.

θα έχει διεθνή δικαιοδοσία όσον αφορά την εκδίκαση του αιτήματος, το οποίο στηρίζεται στη σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως, περί καταβολής αμοιβής για τα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως των μαγνητοσκοπημένων εγγραφών εικόνας της επίμαχης συναυλίας.

3. Σημασία της αποφάσεως Besix όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση

101. Πρέπει, τέλος, να εξετασθεί το ζήτημα αν η ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, την οποία έδωσε το Δικαστήριο με την απόφαση Besix [114], αντιβαίνει, όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση, στον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας σύμφωνα με το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001. Καθόσον διαπιστώθηκε ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνεύεται ακριβώς όπως το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, η απόφαση Besix πρέπει να ληφθεί υπόψη και στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως. Με την απόφαση Besix, το Δικαστήριο έκρινε ότι η διεθνής δικαιοδοσία δεν καθορίζεται βάσει του άρθρου αυτού σε περίπτωση κατά την οποία δεν είναι δυνατός ο καθορισμός του τόπου εκπληρώσεως της παροχής, καθόσον η παροχή εκείνη, η οποία δεν υπόκειται σε κανένα γεωγραφικό περιορισμό, συνίσταται σε υποχρέωση παραλείψεως και, ως εκ τούτου, υφίστανται πλείονες τόποι εκπληρώσεώς της [115]. Στην περίπτωση αυτή η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται βάσει του άρθρου 2, πρώτο εδάφιο, της συμβάσεως αυτής.

102. Φρονώ ότι η υπό κρίση υπόθεση δεν είναι παρεμφερής της υποθέσεως Besix. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση εκείνη δεν ήταν δυνατό να καθορισθεί ο τόπος εκπληρώσεως της *επίδικης* παροχής, ενώ στην υπό κρίση υπόθεση είναι δυνατός ο καθορισμός του τόπου εκπληρώσεως της παροχής αυτής, δηλαδή της χρηματικής παροχής που συνίσταται στην καταβολή αμοιβής για την παραχώρηση των δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως των μαγνητοσκοπημένων εγγραφών εικόνας. Δεδομένου ότι, σύμφωνα με την απόφαση De Bloos, η επίδικη παροχή συνιστά το καθοριστικό στοιχείο για να προσδιορισθεί το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο, δεν ασκεί επιρροή το ζήτημα αν είναι δυνατό να καθορισθεί ο τόπος εκπληρώσεως της παροχής που συνίσταται στην παραχώρηση της άδειας εκμεταλλεύσεως, η οποία, εν προκειμένω, είναι η *χαρακτηριστική* παροχή της συμβάσεως, όχι όμως η *επίδικη*.

4. Πρόταση

103. Βάσει των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα την απάντηση ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχεία α΄ και γ΄, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η διεθνής δικαιοδοσία όσον αφορά διαφορές εκ συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως καθορίζεται, κατά το άρθρο αυτό, βάσει των αρχών που απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

114 — Απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 7.

115 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 7 απόφαση Besix (σκέψη 55).

VII — Πρόταση

104. Κατόπιν των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Oberster Gerichtshof, ως εξής:

1) Στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η σύμβαση, με την οποία ο δικαιούχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας παραχωρεί στον αντισυμβαλλόμενό του άδεια εκμεταλλεύσεως του δικαιώματος αυτού (σύμβαση παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως), δεν αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου αυτού.

2) Στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχεία α΄ και γ΄, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η διεθνής δικαιοδοσία όσον αφορά διαφορές εκ συμβάσεως παραχωρήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως καθορίζεται, κατά το άρθρο αυτό, βάσει των αρχών που απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών.